

FI

FI

FI

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 20.12.2010
KOM(2010) 774 lopullinen
Liite A/Luku 17

LIITE A

Ehdotus:

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS

Euroopan kansantalouden tilinpito- ja aluetilinpitojärjestelmästä Euroopan unionissa

LIITE A

17 LUKU: Sosiaalivakuutus ja eläkkeet

1. JOHDANTO

17.01 Määritelmä:	Sosiaalivakuutusjärjestelmät ovat järjestelmiä, joissa kolmas osapuoli velvoittaa tai suosittelee järjestelmään osallistuvia ottamaan vakuutuksen sellaisten sosiaalisten riskien tai olosuhteiden varalta, jotka voivat vaikuttaa epäsuotuisasti näiden henkilöiden tai heidän huollettaviensa hyvinvointiin. Näissä järjestelmissä työntekijät tai muut henkilöt maksavat sosiaaliturvamaksuja, tai vaihtoehtoisesti työnantajat maksavat sosiaaliturvamaksuja työntekijöidensä puolesta, ja näin varmistavat työntekijöiden tai muiden sosiaaliturvamaksuja maksaneiden tai heidän huollettavanaan olevien tai perillistensä oikeuden sosiaalietuuksiin kuluvalta tai myöhemmillä tilinpitojaksoilla. Sosiaalivakuutusjärjestelmiin voivat suorittaa maksuja myös työllisiin kuulumattomat henkilöt tai itsenäiset yrittäjät itse taikka kolmas osapuoli heidän puolestaan.
----------------------	--

17.02 Sosiaalivakuutusjärjestelmät jaetaan kahteen ryhmään:

- a) Ensimmäiseen kuuluvat sosiaaliturvajärjestelmät, jotka kattavat koko yhteiskunnan tai suuria osia yhteiskunnasta ja joita julkisyhteisö säätelee, valvoo ja rahoittaa. Näissä järjestelmissä maksettavat eläkkeet saattavat liittyä edunsaajan palkkatasoon tai työhistoriaan. Muut etuudet kuin eläke-etuudet eivät yleensä liity palkkatasoon;
- b) Toiseen kuuluvat muut työntekoon perustuvat järjestelmät. Näissä järjestelmissä eläke, samoin kuin mahdollisesti myös muut työehtoihin sisältyvät oikeudet, perustuu työnantajan ja palkansaajan suhteeseen, johon perustuvien etuuksien antamisesta julkisyhteisö ei sosiaaliturvalainsäädännön nojalla ole vastuussa.

17.03 Sosiaalivakuutusjärjestelmien kattavuus vaihtelee maittain, ja myös saman maan järjestelmien välillä on eroja. Seuraavassa on esimerkkejä näistä järjestelmistä:

- a) julkisyhteisöt velvoittavat kaikki työntekijät osallistumaan sosiaaliturvajärjestelmään;
- b) työnantajat edellyttävät palkkaamiltaan työntekijöiltä, että nämä osallistuvat työnantajan määrittelemään vakuutusjärjestelmään;
- c) työnantaja kannustaa työntekijöitä liittymään järjestelmään suorittamalla maksuja heidän puolestaan;
- d) ammattiliitto järjestää edullisen vakuutusuojan, joka on ainoastaan sen jäsenten käytettävissä.
- e) Muut järjestelmät kuin sosiaaliturva voivat olla vakuutuslaitoksen järjestämiä ryhmävakuutuksia tai vakuutusten joukko tai ne voivat olla vakuutuslaitoksen maksua vastaan hallinnoimia. Vaihtoehtoisesti työnantaja voi hallinnoida järjestelmiä suoraan omasta puolestaan tai työntekijöidensä ja heidän perheenjäsentensä puolesta tai muut tahot voivat hallinnoida niitä tietyn ryhmän puolesta.

Taulukko 17.1: Sosiaalivakuutusjärjestelmät

Ominaisuudet	Sosiaalivakuutusjärjestelmä
--------------	-----------------------------

		Edunsaaja on velvollinen tai sitä suositellaan vakuuttamaan itsensä vakuutustapahtumien (vanhuus, työttömyys, terveys, pitkäaikainen hoito) varalta kolmannen osapuolen toimesta.
	Sosiaaliturva	Muut työntekoon perustuvat sosiaalivakuutusjärjestelmät kuin sosiaaliturva
Järjestäminen	Julkisyhteisön sosiaaliturvarahastojen kautta järjestämä	Työnantajien työntekijöidensä ja näiden perheenjäsenten puolesta järjestämä tai muiden tahojen tietyn ryhmän puolesta järjestämä
Sektori tai alasektori	Sosiaaliturvarahastot (S.1314)	Työnantajan sektori tai alasektori, vakuutuslaitokset, eläkerahastot tai kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

1.1 Sosiaalivakuutusjärjestelmät, sosiaaliavustukset ja yksilölliset vakuutukset

- 17.04 Sosiaaliavustukset eivät kuulu sosiaalivakuutukseen. Sosiaaliavustusten maksamisen edellytyksenä ei ole osallistuminen sosiaalivakuutusjärjestelmään eli vastaavien maksujen suorittamista sosiaalivakuutusjärjestelmään ei edellytetä.
- 17.05 Sosiaaliavustukset eroavat sosiaaliturvasta siinä, että edunsaajalla on oikeus saada sosiaaliavustusta julkisyhteisöiltä ilman että häneltä edellytettäisiin järjestelmän jäsenyyttä, josta osoituksena olisi vakuutusmaksujen maksaminen. Yleensä kaikilla kotimaisten kotitalouksien jäsenillä on oikeus hakea sosiaaliavustuksia, mutta avustusten myöntämiselle on usein rajoituksia. Avustusten saamiseksi arvioidaan usein käytettävissä olevat tulot, mukaan luettuina sosiaalivakuutusetuudet, suhteessa kotitalouden tarpeisiin. Ainoastaan tietyn kynnsarvon alle jäävät kotitaloudet voivat saada tämän tyyppisiä sosiaaliavustuksia.
- 17.06 Yksilöllisiä vakuutuksia pidetään sosiaalivakuutusjärjestelmän osana, jos ne kattavat sosiaalisia riskejä ja tarpeita, kuten sairauden ja vanhuuden. Jotta yksilöllistä vakuutusta voitaisiin pitää osana sosiaalivakuutusjärjestelmää, on niiden tapahtumien tai olosuhteiden, joiden varalta osanottajat vakuutetaan, vastattava 4.84 kohdassa lueteltuja riskejä tai tarpeita ja lisäksi niiden on täytettävä vähintään yksi seuraavista ehdoista:
- a) tietyn palkansaajan tai palkansaajaryhmän on lain tai työehtojen nojalla pakko kuulua järjestelmän piiriin;
  - b) järjestelmä on kollektiivinen ja toimii määrätyn työntekijäryhmän hyväksi, olivatpa nämä palkansaajia, yrittäjiä tai työllisiin kuulumattomia henkilöitä, ja osallistuminen on rajattu kyseisen ryhmän jäseniin;
  - c) työnantaja suorittaa järjestelmään (todellisia tai laskennallisia) maksuja työntekijän puolesta, riippumatta siitä, maksaako työntekijä itsekin maksuja.
- 17.07 Sosiaalivakuutukseen eivät kuulu vakuutussaamiset sellaisista vakuutuksista, joiden ainoana tarkoituksena on hinnanalennuksen saaminen siinäkin tapauksessa, että nuo vakuutukset ovat seurausta kollektiivisesta sopimuksesta. Nämä yksilölliset vakuutukset kirjataan henki- ja vahinkovakuutuksiksi. Sosiaalivakuutukseen eivät myöskään kuulu vakuutussaamiset sellaisista vakuutuksista, jotka vakuutettu on ottanut yksinomaan omasta aloitteestaan, työnantajasta ja julkisyhteisöistä riippumatta.

1.2 Sosiaalietuudet

17.08 Sosiaalietuuksia maksetaan tiettyjen sellaisten tapahtumien sattuessa tai sellaisten olosuhteiden vallitessa, jotka voivat vaikuttaa kielteisesti kyseessä olevien kotitalouksien hyvinvointiin joko siten, että niiden varoihin kohdistuu lisävaateita tai että niiden tulot pienenevät. Sosiaalietuudet maksetaan rahamääräisinä tai luontoismuotoisina etuuksina. Sosiaalietuuksia maksetaan muun muassa seuraavissa tilanteissa:

- a) Edunsaajat tai heidän huollettavansa tarvitsevat sairaanhoitoa, hammashoitoa tai muuta hoitoa taikka sairaalahoitoa, toipumisaikaa tai pitkäaikaista hoitoa esimerkiksi sairauden, vamman, äitiyden, kroonisen invaliditeetin tai vanhuuden vuoksi. Sosiaalietuudet voidaan tarjota luontoismuotoisina etuuksina ilmaisen tai hinnaltaan huokean hoidon muodossa tai korvaamalla kotitalouksien kustannukset. Terveystenhoitoa tarvitseville edunsaajille maksetaan myös rahamääräisiä sosiaalietuuksia.
- b) Edunsaajilla on useita huollettavia: aviopuoliso, lapsia, ikääntyneitä sukulaisia, vammaisia jne. Sosiaalietuudet maksetaan yleensä rahamääräisinä säännöllisten huollettavien etuuksien tai perhe-etuuksien muodossa.
- c) Edunsaajien tulot ovat pienentyneet siksi, että he eivät pysty tekemään työtä tai työskentelemään kokoaikaisesti. Sosiaalietuudet maksetaan yleensä juoksevina rahamääräisinä suorituksina niin pitkään kuin tilanne jatkuu. Joissakin tapauksissa voidaan lisäksi maksaa kertasuoritteinen maksu tai juoksevat maksut voidaan korvata kertasuoritteisella maksulla. Henkilö voi olla estynyt tekemään työtä esimerkiksi seuraavista syistä:
  - (1) vapaaehtoinen tai pakollinen eläkkeelle siirtyminen
  - (2) itsestä riippumaton työttömyys, mukaan luettuna väliaikaiset lomautukset ja työajan lyhentämiset
  - (3) esimerkiksi sairaus, tapaturmasta aiheutunut vamma tai lapsen syntymä, joka estää henkilöä työskentelemästä tai työskentelemästä kokoaikaisesti.
- d) Edunsaajat saavat korvauksia tulonmenetyksestä, joka on aiheutunut pääasiallisen tulonsaajan kuolemasta.
- e) Edunsaajille tarjotaan asunto joko ilmaiseksi tai huokeaan hintaan tai korvaamalla kotitalouksien kustannukset. Nämä ovat luontoismuotoisia sosiaalietuuksia.
- f) Edunsaajille myönnetään etuuksia, joilla korvataan heidän omasta tai huollettavien koulutuksesta aiheutuneet kulut. Koulutuspalveluita voidaan tarjota luontoismuotoisina sosiaalietuuksina.

1.2.1 Julkisyhteisöjen tarjoamat sosiaalietuudet

- 17.09 Julkisyhteisöt tarjoavat sosiaalietuuksia sosiaaliturvaan, sosiaaliavustuksiin tai luontoismuotoisiin sosiaalisiin tulonsiirtoihin kuuluvina maksuina.
- 17.10 Sosiaaliturva tarkoittaa julkisyhteisöjen ylläpitämiä sosiaalivakuutusjärjestelmiä.
- 17.11 Sosiaalietuuksien määritelmään luetaan terveys- ja koulutuspalvelujen tarjonta. Näitä palveluja tarjoaa tyypillisesti julkisyhteisö kaikille yhteisön jäsenille edellyttämättä näiltä osallistumista järjestelmään tai asettamatta muita vaatimuksia. Näitä palveluja pidetään luontoismuotoisina sosiaalisina tulonsiirtoina, ei osana sosiaaliturvaa tai sosiaaliavustuksia. Julkisyhteisöjen tarjoamien terveys- ja koulutuspalvelujen lisäksi näitä palveluja voivat tarjota yksityishenkilöille myös kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt. Myös näitä palveluja pidetään luontoismuotoisina sosiaalisina tulonsiirtoina, ei osana sosiaalivakuutusjärjestelmiä.

1.2.2 Muiden institutionaalisten yksiköiden tarjoamat sosiaalietuudet

- 17.12 Sosiaalietuuksia voivat tarjota työntekijöille ja heidän huollettavilleen myös työnantajat ja muut yksiköt, kuten ammattiliitot. Kaikki muiden yksiköiden kuin julkisyhteisöjen tarjoamat sosiaalietuudet kuuluvat sosiaalivakuutusjärjestelmään.

1.2.3 Eläkkeet ja muut etuudet

- 17.13 Sosiaalivakuutusetuudet ja niitä vastaavat maksut jaetaan kahteen ryhmään sen perusteella, liittyvätkö ne eläkkeisiin vai muihin etuuksiin. Sosiaalivakuutusjärjestelmien kattamista eläke-etuuksista tärkein on eläketulo, mutta esimerkkejä on muitakin. Eläkkeitä voidaan maksaa esimerkiksi leskille tai henkilöille, jotka eivät enää pysty työskentelemään työvamman takia. Pääasiallinen tulonsaaja ei enää pysty kuoleman tai vamman vuoksi hankkimaan elantoa, ja tästä syystä suoritetaan maksuja, jotka kirjataan eläkkeiksi.
- 17.14 Kaikki muut etuudet luokitellaan muiksi etuuksiksi kuin eläke-etuuksiksi. Eläke-etuuksien ja muiden etuuksien kuin eläke-etuuksien erottaminen toisistaan on tärkeää, sillä eläkevastuita kirjataan riippumatta siitä, onko oikeuksien rahoittamiseen todellisuudessa rahastoitu varoja, kun taas muihin kuin eläke-etuuksiin liittyvät rahastot kirjataan ainoastaan, kun ne ovat tosiasiaa olemassa.

2. MUUT SOSIAALIVAKUUTUSETUUKSET KUIN ELÄKKEET

17.15 Määritelmä:	Muut sosiaalivakuutusetuudet eli muut etuudet kuin eläke-etuudet ovat etuuksia, joita edunsaajat saavat suoraan tai välillisesti tietyissä tilanteissa ja yleensä ennalta sovittujen oikeudellisten tai sopimukseen perustuvien ehtojen mukaisesti.
----------------------	---

Eläketuloa lukuun ottamatta voidaan maksaa useita muita etuuksia, kuten sairausvakuutusta, työttömyysvakuutusta ja pitkäaikaishoitoa koskevia vakuutusetuuksia.

- 17.16 Edunsaajille tarjotaan muita sosiaalivakuutusetuuksia sosiaaliturvajärjestelmästä ja sosiaaliturvaan kuulumattomista työntekoon perustuvista järjestelmistä.

2.1 Muut sosiaaliturvajärjestelmät kuin eläkejärjestelmät

17.17 Määritelmä	Muut sosiaaliturvajärjestelmät kuin eläkejärjestelmät ovat sopimuksenluonteisia vakuutusjärjestelmiä, joissa julkisyhteisöt velvoittavat sosiaalivakuutusjärjestelmään osallistuvat edunsaajat vakuuttamaan itsensä muiden riskien kuin vanhuuden ja muiden vanhuuteen liittyvien riskien varalta. Julkisyhteisöt tarjoavat edunsaajille muita sosiaaliturvaetuuksia kuin eläke-etuuksia.
---------------------	---

- 17.18 Edunsaajat ovat yleensä velvollisia suorittamaan maksuja muuhun sosiaaliturvajärjestelmään kuin sosiaaliturvan eläkejärjestelmään, jota rahoitetaan usein jakojärjestelmän tapaan. Jakojärjestelmässä tietyinä ajanjaksona kerätyillä maksuilla rahoitetaan saman ajanjakson etuudet. Järjestelmään ei liity säästämistä sen paremmin julkishallinnon, järjestelmää ylläpitävän työnantajan kuin siihen osallistuvien edunsaajienkaan näkökulmasta. Näin ollen ylijäämää ei voi syntyä, ja jos varoista tulee puutetta, julkisyhteisöllä voi olla valtuudet muuttaa tulevaan työsuoritukseen liittyvien sitoumusten lisäksi myös takautuvaan työsuoritukseen liittyviä sitoumuksia. Joidenkin maiden muissa sosiaaliturvajärjestelmissä kuin eläkejärjestelmissä voidaan kuitenkin kerryttää ylijäämää eli puskurirahastoa.
- 17.19 EKT:n kansantalouden ydintileissä ei kirjata muita sosiaaliturvaoikeuksia kuin eläkeoikeuksia sosiaaliturvajärjestelmän maksamattomina määrinä. Ydintileihin ei sisällytetä arvioita muiden sosiaaliturvajärjestelmien kuin eläkejärjestelmien eikä julkisyhteisöjen järjestämiin muihin työntekoon perustuviin järjestelmiin kuuluvien oikeuksien maksamatta olevista määristä, eikä niitä kirjata lisätaulukon 17.5.

2.2 Muut työntekoon perustuvat sosiaalivakuutusjärjestelmät

17.20 Määritelmä:	Muut työntekoon perustuvat sosiaalivakuutusjärjestelmät ovat sopimuksenluonteisia vakuutusjärjestelmiä, jotka ovat joko lakisääteisiä tai kolmannen osapuolen suosittelemia. Muissa työntekoon perustuvissa sosiaalivakuutusjärjestelmissä työnantajat voivat edellyttää palkkaamiltaan työntekijöiltä eli edunsaajilta, että nämä osallistuvat työnantajan määrittelemään sosiaalivakuutusjärjestelmään ja vakuuttavat itsensä muiden riskien kuin vanhuuden tai vanhuuteen liittyvien riskien varalta. Näitä työntekoon perustuvia järjestelmiä tarjoavat edunsaajille joko työnantaja tai muut yksiköt työnantajan puolesta.
----------------------	---

- 17.21 Muita työntekoon perustuvia sosiaalivakuutusjärjestelmiä pidetään työntekoon liittyvien eläkejärjestelmien tavoin osana korvauspakettia, ja työntekijöiden ja työnantajien välisissä neuvotteluissa voidaan kohdistaa huomio vallitseviin työehtoihin ja palkkatariffeihin. Yksityiset työnantajat tarjoavat usein muita sosiaalivakuutusetuuksia kuin eläkkeitä järjestelmistä, joita ne valvovat tai joiden ylläpidosta ne ovat tehneet sopimuksen kolmannen osapuolen, kuten yksityisen sairausvakuutuksen kaltaisia sosiaalietuuksia tarjoavan vakuutuslaitoksen, kanssa.

2.3 Varantojen ja virtojen kirjaaminen muun sosiaalivakuutusjärjestelmän kuin eläkejärjestelmän tyyppin mukaan

2.3.1 Sosiaaliturvajärjestelmät

- 17.22 Kun otetaan huomioon, että sosiaaliturvaa rahoitetaan tavallisesti jakojärjestelmän tapaan, sosiaaliturvaan liittyvien oikeuksien, kuten sosiaalietuuksien ja eläkkeiden, kertymistä ei kirjata kansantalouden ydintileihin.

- 17.23 Sosiaaliturvajärjestelmiin kuuluvat eläkeoikeudet sisällytetään eläkkeiden kirjaamista koskevaan lisätaulukkaan, mutta näin ei tehdä sellaisten oikeuksien tapauksessa, jotka perustuvat muihin sosiaaliturvajärjestelmiin kuin eläkejärjestelmiin.
- 17.24 Muihin sosiaaliturvajärjestelmiin kuin eläkejärjestelmiin liittyvistä virroista kirjataan työnantajan ja työntekijöiden suorittamat maksut ja sosiaaliturvaetuudet.
- 17.25 Työnantajan suorittamat maksut käsitellään osana palkansaajakorvauksia. Maksut kirjataan työnantajan maksamana ja työntekijän saamana jakotaloustoimena. Tämän jälkeen työntekijä maksaa sosiaaliturvarahastoon työnantajalta saamaansa summaa vastaavan summan sekä mahdollisen oman maksunsa. Tämä summa kirjataan kotitalouksien käyttöön ja julkisyhteisöjen resurssina.
- 17.26 Myös itsenäisten yrittäjien ja työllisiin kuulumattomien henkilöiden maksamat maksut sisällytetään kotitalouksien maksuihin julkisyhteisöille.
- 17.27 Sosiaaliturvaetuudet kirjataan jakotaloustoimina julkisyhteisöiltä kotitalouksille.
- 17.28 Taulukossa 17.2 esitetään sosiaaliturvan eläkejärjestelmään liittyvät taloustoimet. Ne ovat täysin samat kuin muihin sosiaaliturvajärjestelmiin kuin eläkejärjestelmiin liittyvät taloustoimet.

2.3.2 Muut työntekoon perustuvat sosiaalivakuutusjärjestelmät kuin eläkejärjestelmät

- 17.29 Muissa työntekoon perustuvissa sosiaalivakuutusjärjestelmissä kuin eläkejärjestelmissä järjestelmiin osallistuvien eläkeoikeudet kirjataan yleensä niiden kertyessä. Nykyisistä oikeuksista saatu sijoitustulo kirjataan siten, että se jaetaan ensin edunsaajille, jotka investoivat sen takaisin järjestelmään.
- 17.30 Työnantajan työntekijän puolesta vakuutusjärjestelmään maksamaa sosiaaliturvamaksua pidetään osana palkansaajakorvauksia.
- 17.31 Kertyneistä oikeuksista saatu sijoitustulo kirjataan järjestelmästä kotitalouksille jaettavaksi tuloksi. Sijoitustulo käsittää korot ja osingot sekä kollektiivisten investointijärjestelmien (yhteissijoitusjärjestelmien) jaetut tulot, jos institutionaalisella yksiköllä on osuuksia niissä. Järjestelmällä voi olla omaa omaisuutta, josta syntyy nettotoimintaylijäämää, ja tämä sisällytetään edunsaajille jaettavaan sijoitustuloon. Tässä tapauksessa sijoitustulon käsitteen katsotaan sisältävän myös tämän tulonlähteen. Kertyneiden oikeuksien sijoittamisesta syntyneitä hallussapitovoittoja ja -tappioita ei sisällytetä sijoitustuloon vaan ne kirjataan uudelleenarvotuksesta johtuviin muihin muutoksiin.
- 17.32 Osa kotitalouksille jaettavasta tulosta käytetään järjestelmän ylläpitokustannusten kattamiseen. Tämä kustannus kirjataan järjestelmän tuotokseksi ja kotitalouksien kulutusmenoksi. Loput jaetusta tulosta katsotaan maksutäydennyksiksi, jotka kotitaloudet maksavat takaisin järjestelmään.
- 17.33 Sosiaaliturvamaksut kirjataan kotitalouksien järjestelmälle maksamaksi. Sosiaaliturvamaksujen yhteissumma muodostuu työnantajien palkansaajakorvauksina maksamista todellisista maksuista, työntekijöiden ja muiden aiemmin järjestelmään osallistuneiden, itsenäisten yrittäjien ja työllisiin kuulumattomien henkilöiden sekä eläkkeensaajien maksamista todellisista maksuista sekä 17.32 kohdassa mainituista maksutäydennyksistä.
- 17.34 Ne sosiaalivakuutusjärjestelmään maksuja suorittavat henkilöt, jotka eivät ole työntekijöitä, voivat olla itsenäisiä yrittäjiä tai työllisiin kuulumattomia henkilöitä, jotka osallistuvat järjestelmään ammattinsa tai aiemman työtehtävänsä perusteella.

- 17.35 Järjestelmän hoitajan kotitalouksille maksamat sosiaalietuudet kirjataan muihin sosiaalivakuutusetuuksiin jakotaloustoimina.
- 17.36 Järjestelmän hoitajan tarjoamasta palvelusta suoritettu maksu, joka on arvoltaan yhtä suuri kuin järjestelmän tuotos, kirjataan kotitalouksien kulutusmenoina.
- 17.37 Oikeuksien lisäys, joka johtuu siitä, että saatuja maksuja on enemmän kuin maksettuja etuuksia, kirjataan sosiaalivakuutusjärjestelmän kotitalouksille maksamaksi. Perusteena on, että koska tämä oikeuksien lisäys vaikuttaa suoraan kotitalouksien nettovarallisuuteen, sen tulee näkyä kotitaloussektorin säästössä.
- 17.38 Järjestelmästä kotitalouksille maksettavien oikeuksien muutoksen oikaisu kirjataan kotitalouksien saamiseksi järjestelmältä.
- 17.39 Taulukossa 17.3 esitetään työntekoon perustuvaan eläkejärjestelmään kohdistuvat taloustoimet. Ne ovat täysin samat kuin muihin sosiaalivakuutusjärjestelmiin kuin eläkejärjestelmiin liittyvät taloustoimet.

3. ELÄKKEET

17.40 Määritelmä:	Sosiaalivakuutuksen eläkkeet ovat etuuksia, joita edunsaajat saavat eläkkeelle siirryttyään yleensä ennalta sovittujen lakiin tai sopimukseen perustuvien ehtojen mukaisesti ja tyypillisesti taatun vuosimaksun muodossa.
----------------------	--

Sosiaalivakuutusjärjestelmien eläke-etuuksista tärkein on eläketulo, mutta on myös muita etuuksia. Eläkkeitä voidaan maksaa esimerkiksi leskille tai henkilöille, jotka eivät enää pysty työskentelemään työvamman takia. Eläkkeinä pidetään kaikkia sellaisia tapahtumia, joiden nojalla suoritetaan maksuja siksi, että tulonsaaja ei enää pysty kuoleman tai työkyvyttömyyden vuoksi hankkimaan elantoa itselleen tai huollettavanaan oleville.

3.1 Eläkejärjestelmien tyypit

17.41 Edunsaajille tarjottavat eläkkeet jaetaan seuraaviin luokkiin:

- a) sosiaalivakuutuksen eläkejärjestelmät
- b) sosiaaliavustukset
- c) eläkkeisiin liittyvät yksilölliset vakuutukset.

Näitä tarjoavat yleensä sosiaaliturvarahastot, muut julkisyhteisöjen yksiköt, vakuutuslaitokset ja eläkerahastot tai työnantajina toimivat muut institutionaaliset yksiköt. Kansallisen tilanteen mukaan tarjoajina voi kuitenkin olla muitakin instituutioita. Sosiaaliturvarahaston käsitteestä huolimatta järjestelmässä ei välttämättä ole varsinaista rahastoa. Sosiaaliturvarahastot ja sosiaaliturvajärjestelmät tarkoittavat samaa.

17.42 Sosiaalivakuutuksen eläkkeitä tarjotaan sosiaalivakuutusjärjestelmiin osallistuville edunsaajille. Julkisyhteisöjen, mukaan lukien sosiaaliturvarahastot, järjestämää osuutta kutsutaan sosiaaliturvan eläkkeiksi, ja muiden yksiköiden järjestämää osuutta kutsutaan muiksi työntekoon perustuviksi eläkkeiksi. Maiden välillä on suuria eroja siinä, mitä eläkkeitä sosiaaliturvasta tarjotaan ja mitkä kuuluvat muihin työntekoon perustuviin järjestelmiin, ja tästä syystä myös sosiaaliturvan käsitteen kattavuus ja kansallinen merkitys vaihtelevat huomattavasti.

3.1.1 Sosiaaliturvan eläkejärjestelmät

17.43 Määritelmä:	Sosiaaliturvan eläkejärjestelmät ovat sopimuksenluonteisia vakuutusjärjestelmiä, joissa julkishallinto velvoittaa sosiaalivakuutusjärjestelmään osallistuvat edunsaajat vakuuttamaan itsensä vanhuuden ja muiden vanhuuteen liittyvien riskien, kuten työkyvyttömyyden ja sairauden, varalta. Edunsaajille sosiaaliturvan eläkkeitä tarjoaa julkisyhteisö.
----------------------	--

- 17.44 Kun julkishallinto ottaa vastuun eläkkeiden tarjoamisesta laajoille väestöryhmille yhteisössä, sosiaaliturva toimii itse asiassa usean työnantajan järjestelmänä.
- 17.45 Edunsaajat ovat yleensä velvollisia suorittamaan maksuja sosiaaliturvan eläkejärjestelmään, jota rahoitetaan usein jakojärjestelmän tapaan. Tietyllä ajanjaksolla suoritetuilla maksuilla rahoitetaan saman ajanjakson etuudet. Järjestelmään ei liity säästämistä sen paremmin julkishallinnon, järjestelmää ylläpitävän työnantajan kuin siihen osallistuvien edunsaajienkaan näkökulmasta. Näin ollen ylijäämää ei voi syntyä, ja jos varoista tulee puutetta, julkisyhteisöllä voi olla valtuudet muuttaa tulevaan työsuoritukseen liittyvien sitoumusten lisäksi myös takautuvaan työsuoritukseen liittyviä sitoumuksia. Joidenkin maiden sosiaaliturvan eläkejärjestelmissä voidaan kuitenkin kerryttää ylijäämää eli puskurirahastoa.
- 17.46 Sosiaaliturvan eläkkeen suppein muoto on peruseläke. Eläkkeen taso voidaan määritellä maksujen suuruudesta riippumatta, siitä tosiasiaista huolimatta, että maksut on maksettu tietyltä ajanjaksolta tai tiettyjen ehtojen mukaisesti. Sosiaaliturvaan perustuva työntekijän eläkeoikeus on usein siirrettävissä yhdeltä työnantajalta toiselle.
- 17.47 Joissakin maissa puolestaan kaikki eläkkeet tai suurin osa niistä järjestetään sosiaaliturvan kautta. Tällöin julkisyhteisö toimii työnantajien välittäjänä siten, että kun julkisyhteisö on saanut työnantajan ja kotitalouksien järjestelmään maksamat maksut, se kantaa riskin mahdollisten etuuksien maksamisesta. Julkisyhteisö vapauttaa työnantajan siitä riskistä, että eläkkeiden kustannus voi olla työnantajan yritykselle liian suuri, ja takaa, että väestön eläkkeet maksetaan. Julkisyhteisö voi kuitenkin edellyttää, että sillä on oikeus muuttaa maksettavien eläkkeiden määrää myös takautuvasti.
- 17.48 EKT:n kansantalouden ydintileihin ei kirjata eläkeoikeuksia sosiaaliturvan eläkejärjestelmän maksamattomina määrinä. Kansantalouden ydintileihin ei sisällytetä arvioita sosiaaliturvan eläkejärjestelmiin eikä julkisyhteisön järjestämiin muihin työntekoon perustuviin etuusperusteisiin eläkejärjestelmiin kuuluvien oikeuksien maksamatta olevista määristä, vaan ne kirjataan taulukossa 17.5 esitettyyn lisätaulukkaan.

3.1.2 Muut työntekoon perustuvat eläkejärjestelmät

17.49 Määritelmä:	Muut työntekoon perustuvat eläkejärjestelmät ovat sopimuksenluonteisia vakuutusjärjestelmiä, jotka ovat joko lakisääteisiä tai julkisyhteisöjen suosittelemia tai joissa työnantaja edellyttää työntekijöiltään, että nämä osallistuvat edunsaajina työnantajan määrittelemään sosiaalivakuutusjärjestelmään ja vakuuttavat itsensä vanhuuden ja vanhuuteen liittyvien riskien varalta. Näitä työntekoon perustuvia eläkkeitä tarjoavat edunsaajille joko työnantaja tai muut yksiköt työnantajan puolesta.
----------------------	---

- 17.50 Yksityisten työnantajien ylläpitämiä eläkejärjestelmiä ei yleensä voi muuttaa taannehtivasti, elleivät työnantaja ja edunsaajat sovi maksettavien määrien muuttamisesta. Vaarana on kuitenkin, että työnantaja ei pysty suorittamaan maksuja yrityksen toiminnan loppumisen

vuoksi. Yksityishenkilöiden eläkeoikeuksien suojaamisesta on tulossa yhtä yleisempää. Yhden työnantajan palveluksessa kertynyttä eläkettä ei välttämättä voi siirtää uuden työnantajan järjestelmään. Työnantajajärjestelmissä on yhä useammin tarkoitusta varten rahastoituja varoja. Vaikka rahastoja ei olisi, työnantajat voivat olla kirjanpitoikäntöjen nojalla velvollisia kirjaamaan tileihinsä nykyisten ja entisten työntekijöidensä eläkeoikeudet.

- 17.51 Muita työntekoon perustuvia eläkkeitä pidetään osana korvauspakettia, ja työntekijöiden ja työnantajien välisissä neuvotteluissa voidaan käsitellä senhetkisiä työehtoja, palkkaluokkia ja eläkeoikeuksia. Yksityiset työnantajat tarjoavat eläkkeitä usein järjestelmistä, joita ne valvovat tai joiden ylläpidosta ne tekevät sopimuksen kolmannen osapuolen, kuten vakuutuslaitoksen, kanssa. Eläkkeisiin erikoistunut yksikkö voi ottaa kantaakseen vastuun eläkkeiden tarjoamisesta tietyllä määrällä työntekijöitä siten, että se ottaa samalla kantaakseen riskin sen varmistamisesta, että käytössä on tarpeeksi varoja luvattujen eläkkeiden maksamista varten. Tällaista järjestelyä kutsutaan usean työnantajan eläkejärjestelmäksi.
- 17.52 Sekä nykyiset että entiset työntekijät voivat edunsaajina suorittaa maksuja järjestelmään, jolloin niiden oletetaan saavan siitä omaisuustuloa. Omaisuustulo käsitellään tämän jälkeen työntekijöiden maksettavina maksutäydennyksinä.
- 17.53 Eläkejärjestelmät luokitellaan niiden luonteen mukaisesti maksuperusteisiin ja etuusperusteisiin järjestelmiin.

3.1.3 Maksuperusteiset järjestelmät

17.54 Määritelmä:	Maksuperusteisessa järjestelmässä etuudet määritellään perustuen yksinomaan sen rahaston arvoon, joka muodostuu työntekijän työelämän aikana maksetuista maksuista sekä arvonnousuista, jotka aiheutuvat siitä, että eläkejärjestelmän hallinnoija sijoittaa näitä varoja.
----------------------	--

- 17.55 Maksuperusteisessa järjestelmässä työntekijä kantaa koko riskin siitä, että järjestelmästä pystytään kattamaan riittävä eläketulo.
- 17.56 Maksuperusteisten järjestelmien yksityiskohtainen tarkastelu on suhteellisen helppoa, sillä kirjanpidon on oltava täydellistä, eikä vakuutusmatemaattisia arvioita tehdä. Useimmat näistä järjestelmistä toimivat yrityssektorilla (taulukon 17.5 sarake A), mutta joissakin tapauksissa julkisyhteisöt voivat toimia järjestelmän hallinnoijina. Kaikkien maksuperusteisten eläkejärjestelmien eläkeoikeudet sisällytetään kansantalouden ydintileihin.

3.1.4 Etuusperusteiset järjestelmät

17.57 Määritelmä:	Etuusperusteisessa järjestelmässä työntekijälle hänen eläkkeelle jäämisensä yhteydessä maksettavat etuudet määritellään tietyn kaavan mukaisesti, ja etuuden määrä voi sisältää myös taatun maksettavan vähimmäismäärän.
----------------------	--

- 17.58 Riskin siitä, että etuusperusteisesta järjestelmästä pystytään maksamaan riittävä eläketulo, kantaa työnantaja tai sen puolesta toimiva yksikkö.

3.1.5 Nimelliset maksuperusteiset järjestelmät ja yhdistelmäjärjestelmät

- 17.59 Nimelliset maksuperusteiset järjestelmät ja yhdistelmäjärjestelmät luokitellaan etuusperusteisiksi järjestelmiksi.

17.60 Määritelmä	Nimellinen maksuperusteinen järjestelmä muistuttaa maksuperusteista järjestelmää, mutta se sisältää taatun maksettavan vähimmäismäärän.
---------------------	---

- 17.61 Nimellisessä maksuperusteisessa järjestelmässä (sekä työntekijän että työnantajan suorittamat) maksut kirjataan ja kerrytetään yksilöllisille tileille. Nämä yksilölliset tilit ovat nimellisiä siinä mielessä, että järjestelmiin suoritetuilla maksuilla maksetaan eläke-etuuksia nykyisille eläkkeensaajille. Eläkkeelle jäämisen yhteydessä maksujen yhteissumma muunnetaan vuosittaiseksi maksuksi sellaisen kaavan avulla, joka perustuu muun muassa odotettavissa olevan eliniän laskemiseen, ja sitä tarkistetaan vuosittain elintasoja vastaavaksi.
- 17.62 Yhdistelmäjärjestelmissä on sekä etuusperusteinen että maksuperusteinen osuus. Järjestelmä luokitellaan yhdistelmäjärjestelmäksi joko siksi, että se sisältää sekä etuusperusteisen että maksuperusteisen järjestelmän ominaisuudet, tai siksi, että siinä yhdistyvät nimellinen maksuperusteinen järjestelmä ja etuusperusteinen tai maksuperusteinen järjestelmä. Ominaisuuksien yhdistelmä voi olla räätälöity yksittäiselle edunsaajalle tai määritelty kullekin edunsaajaryhmälle esimerkiksi sopimuksen tyyppin tai tarjotun eläkkeen mukaan.
- 17.63 Sekä nimellisessä maksuperusteisessa järjestelmässä että yhdistelmäjärjestelmässä riski eläketulon riittävyydestä jakautuu työnantajan ja työntekijän kesken.
- 17.64 Joissakin tapauksissa työnantajan riski voi kuulua usean työnantajan järjestelmälle, joka ylläpitää etuusperusteista eläkejärjestelmää työnantajan puolesta.

3.1.6 Etuusperusteiset järjestelmät verrattuna maksuperusteisiin järjestelmiin

- 17.65 Etuusperusteisen eläkejärjestelmän kirjaaminen eroaa maksuperusteisen eläkejärjestelmän kirjaamisesta ennen kaikkea seuraavasti: etuusperusteisessa järjestelmässä työntekijälle meneillään olevalta kaudelta kuuluva etuus määräytyy sen perusteella, millaisen sitoumuksen työnantaja on tehnyt eläkkeen määrästä, kun taas maksuperusteisessa järjestelmässä työntekijälle meneillään olevalta kaudelta kuuluva etuus määräytyy sen perusteella, kuinka paljon maksuja järjestelmään on suoritettu ja kuinka paljon sijoitustuloa sekä hallussapitovoittoa ja -tappiota näistä ja aiemmista maksuista saadaan. Maksuperusteiseen eläkejärjestelmään osallistuvan saamat etuudet ovat näin ollen siis lähtökohtaisesti tarkkaan tiedossa, kun taas etuusperusteisen eläkejärjestelmän osallistujien saamat etuudet arvioidaan vakuutusmatemaattisesti.
- 17.66 Etuusperusteisessa järjestelmässä eläkeoikeuksien määrä voi muuttua neljästä syystä. Ensimmäinen näistä on kauden työsuoritukseen perustuvien oikeuksien kasvu, joka tarkoittaa kuluvalla tilinpitojaksolla ansaittuihin palkkoihin ja palkkioihin liittyvien oikeuksien lisääntymistä. Toinen on takautuvaan työsuoritukseen liittyvien oikeuksien kasvu, joka tarkoittaa oikeuksien arvon lisääntymistä siksi, että kaikkien järjestelmään osallistuvien eläkkeelle jäämisen (ja kuoleman) hetki on vuotta lähempänä. Kolmas muutos oikeuksien määrään aiheutuu järjestelmän eläkkeensaajille kuuluvien etuuksien maksun aiheuttamasta oikeuksien vähentymisestä. Neljäs muutos perustuu muihin tekijöihin, jotka käyvät ilmi varojen muiden muutosten tilistä.
- 17.67 Maksuperusteisen järjestelmän tavoin työnantaja ja/tai työntekijä voivat suorittaa maksuja järjestelmään kuluvalla tilinpitojaksolla. Nämä maksut eivät kuitenkaan välttämättä riitä kattamaan kuluvan vuoden työllisyyteen perustuvaa etuuksien kasvua. Näin ollen määritellään työnantajan suorittama laskennallinen lisämaksu, jolla tasapainotetaan (todellisia ja laskennallisia) maksuja ja kauden työsuoritukseen perustuvien oikeuksien kasvua. Nämä laskennalliset maksut ovat yleensä positiivisia, mutta ne voivat olla myös negatiivisia, jos

saatujen maksujen määrä on suurempi kuin kauden työsuoritukseen perustuvien oikeuksien kasvu.

- 17.68 Tilinpitokauden lopulla entisten ja nykyisten työntekijöiden eläkeoikeuksien taso voidaan laskea arvioimalla maksettavien eläkkeiden nykyarvo vakuutusmatemaattisesti. Yksi tämän summan vuosittaiseen kasvuun liittyvä elementti on se, että vuoden alussa olemassa olevien ja vuoden lopulla vielä maksamattomien oikeuksien nykyarvo kasvaa siksi, että tulevaisuus on jälleen vuoden lähempänä. Tästä syystä nykyarvon laskemisessa käytettäviä diskonttaustekijöitä on jälleen yksi vähemmän. Tämä diskonttausvaikutuksen purkautuminen selittää takautuvaan työsuoritukseen liittyvien oikeuksien kasvun.
- 17.69 Eräs etuusperusteisen ja maksuperusteisen eläkejärjestelmän välinen perusero liittyy eläkejärjestelmän ylläpitokustannusten maksamiseen. Maksuperusteisessa eläkejärjestelmässä koko riski on edunsaajilla. Eläkejärjestelmää ylläpidetään heidän puolestaan ja he maksavat sen ylläpitokustannukset. Järjestelmän ylläpidosta voi vastata muukin yksikkö kuin työnantaja, joten ylläpitokustannukset on asianmukaista katsoa osaksi sijoitustuloa, joka pidetään järjestelmässä sen kustannusten kattamiseksi ja voiton tuottamiseksi. Vakuutustilinpidon mukaisesti sijoitustulo katsotaan edunsaajille kokonaisuudessaan maksettavaksi tuloksi, josta osa käytetään kustannusten kattamiseen ja loput sijoitetaan uudelleen järjestelmässä.
- 17.70 Etuusperusteisessa eläkejärjestelmässä tilanne on toisenlainen. Riski siitä, että varat eivät riitä kattamaan eläkeoikeuksia, on osittain tai kokonaan työnantajalla tai sen puolesta toimivalla yksiköllä eikä ainoastaan edunsaajilla. Järjestelmä voi olla työnantajan suorassa valvonnassa, ja se voi olla osa työnantajan institutionaalista yksikköä tai täysin nimellinen. Tässäkin tapauksessa järjestelmän ylläpidosta aiheutuu kustannuksia. Vaikka nämä kustannukset kattaa lähtökohtaisesti työnantaja, niitä on pidettävä eräänlaisena työntekijöille tarkoitettuna luontoismuotoisena tulona, joka voidaan yksinkertaisuuden vuoksi sisällyttää työnantajamaksuihin. Tässä oletetaan, että nykyiset työntekijät kantavat kaikki kustannukset eläkkeensaajien puolesta. Lisäksi oletetaan, että nimellisiin järjestelmiin kohdistuvia ominaisuuksia voidaan soveltaa myös muissa olosuhteissa.
- 17.71 Etuusperusteisessa järjestelmässä itsenäiset yrittäjät ja työllisiin kuulumattomat henkilöt eivät todennäköisesti suorita maksuja vaikka se onkin mahdollista, jos he ovat aiemmin olleet työsuhteessa, joka on oikeuttanut heidät etuusperusteiseen eläkkeeseen, ja heillä on näin ollen edelleen oikeus osallistua järjestelmään. Aiemmin työsuhteessa olleet, myös nykyiset eläkkeensaajat, saavat omaisuustuloa ja maksavat maksutäydennyksiä.

3.2 Eläkkeiden hoitaja, eläkkeiden hallinnoija, eläkerahasto ja usean työnantajan eläkejärjestelmä

- 17.72 Sosiaalivakuutusjärjestelmät voivat olla työnantajien tai julkisyhteisöjen järjestämiä tai vakuutuslaitosten työntekijöiden puolesta järjestämiä, mutta myös erillisiä institutionaalisia yksiköitä voidaan perustaa eläkkeiden kattamiseen tarvittavien varojen hallussapitoa ja hallinnointia sekä eläkkeiden jakamista varten. Alasektori eläkerahastot käsittää ainoastaan ne sosiaalivakuutuksen eläkerahastot, jotka ovat niitä perustavista yksiköistä erillisiä institutionaalisia yksiköitä.
- 17.73 Työnantaja voi tehdä sopimuksen toisen yksikön kanssa eläkejärjestelmän hallinnoinnista ja edunsaajille maksettavien suoritusten järjestämisestä. Tämä voi tapahtua eri tavoin.
- 17.74 Ensimmäinen tapa on, että eläkejärjestelmän ylläpitäjä eli eläkkeiden hoitaja toimii työnantajan edustajana, joka vastaa eläkejärjestelmän päivittäisestä hoitamisesta, kun taas järjestelmän mahdollisesta alijäämästä vastaa tai ylijäämästä koituvan taloudellisen hyödyn saa työnantaja.

- 17.75 Toinen tapa on, että eläkkeiden hallinnoija määrittelee toisen työntekoon perustuvan eläkejärjestelmän ehdot ja kantaa viime kädessä vastuun eläkeoikeuksia vastaavista suorituksista. Eläkkeiden hallinnoija on myös suurelta osin vastuussa varallisuuserien pitkän aikavälin sijoittamisesta, myös sijoitusvaihtoehtojen valinnasta ja hallinnointipalvelujen tarjoajien rakenteesta. Vaikka sama yksikkö usein hoitaa sekä eläkkeiden hallinnoijan että eläkkeiden hoitajan tehtävät, ne voivat joissakin tapauksissa kuulua eri yksiköiden vastuualueeseen.
- 17.76 Kolmas tapa on, että yksi yksikkö tekee sopimuksen usean työnantajan kanssa niiden eläkejärjestelmien hallinnoinnista usean työnantajan eläkejärjestelmässä. Tässä järjestelyssä usean työnantajan eläkejärjestelmä on vastuussa mahdollisesta alijäämästä varoissa, joilla eläkeoikeudet katetaan. Se saa vastaavasti oikeuden pitää itsellään mahdolliset ylimääräiset varat. Usean työnantajan eläkejärjestelmässä riskit jaetaan usean työnantajan kesken samalla tavoin kuin vakuutuslaitos yhdistelee usean asiakkaansa riskit. Tarkoituksena on tasapainottaa ali- ja liikarahoitus siten, että kaikki järjestelmät kokonaisuutena jäävät ylijäämäisiksi. Tässä tapauksessa usean työnantajan eläkejärjestelmä toimii eläkkeiden hallinnoijana.
- 17.77 Kun julkisyhteisöt ottavat vastuun etuuksien tarjoamisesta laajoille väestöryhmille yhteisössä, sosiaaliturva täyttää usean työnantajan järjestelmän tehtävän. Julkisyhteisöt ovat vakuutuslaitoksen tavoin vastuussa mahdollisesta alijäämästä varoissa, joilla katetaan eläkevastuut, tai ne voivat olla oikeutettuja mahdollisesti syntyvään ylijäämään. Sosiaaliturvaa rahoitetaan kuitenkin usein jakojärjestelmän tapaan, joten ylijäämää ei voi syntyä, ja jos varoista tulee puutetta, julkisyhteisöllä voi olla valtuudet muuttaa tulevaan työsuoritukseen liittyvien sitoumusten lisäksi myös takautuvaan työsuoritukseen liittyviä sitoumuksia.
- 17.78 Eläkkeiden hallinnoijan vastuu eläkejärjestelmän mahdollisesta alirahoituksesta tai taloudellinen hyöty mahdollisesta yllirahoituksesta kirjataan vastaavasti eläkkeiden hoitajan ja hallinnoijan välisiin varoihin ja velkoihin. Muutos eläkkeiden hallinnoijan ja eläkkeiden hoitajan välisissä veloissa kirjataan ajanjaksoittain. Eläkkeiden hallinnoijan velaksi ei kirjata järjestelmän eläkeoikeuksia, vaan pikemminkin eläkeoikeuksien ja järjestelmän hallussa olevien varojen erotus. Kun järjestelmän hallussa olevat varat ovat eläkeoikeuksia suuremmat, mitä kutsutaan yllirahoitukseksi, velka/varallisuussuhde eläkkeiden hallinnoijaan kirjataan silloin, kun on varmaa, että yllirahoituksesta tulee eläkkeiden hallinnoijan omaisuutta järjestelmän mahdollisen realisoinnin yhteydessä.
- 17.79 Myös eläkkeiden hoitajan hallinnoimiin varoihin liittyvät hallussapitovoitot ja -tappiot kuuluvat eläkkeiden hallinnoijalle, jolloin eläkerahaston nettoarvo on aina nolla.

3.3 Varantojen ja virtojen kirjaaminen sosiaalivakuutuksen eläkejärjestelmän tyypin mukaan

3.3.1 Sosiaaliturvan eläkejärjestelmiin liittyvät taloustoimet

- 17.80 Kun otetaan huomioon, että sosiaaliturvaa rahoitetaan tavallisesti jakojärjestelmän tapaan, sosiaaliturvaan perustuvien eläkeoikeuksien kertymistä ei kirjata kansantalouden ydintileihin. Jos kaikkien maiden sosiaaliturvasta ja sosiaalivakuutusjärjestelmistä tarjottaisiin samanlaisia etuuksia, maiden välinen vertailu olisi helppoa. Näin ei kuitenkaan ole, vaan eri maissa on hyvin erilaiset käsitykset siitä, mitä sosiaaliturva kattaa.
- 17.81 Sosiaaliturvajärjestelmiin perustuvia eläkeoikeuksia ei kirjata kansantalouden ydintileihin. Sosiaaliturvajärjestelmät ja työnantajajärjestelmät vaihtelevat EU:n jäsenvaltioiden välillä. Sosiaaliturvajärjestelmiin perustuvat eläkeoikeudet sisällytetään eläkkeiden kirjaamista koskevaan lisätaulukkoon (taulukko 17.5), jotta maakohtaisten tietojen vertailu olisi mahdollista.

- 17.82 Sosiaaliturvan eläkejärjestelmiin liittyvistä virroista kirjataan työnantajan ja työntekijöiden suorittamat maksut ja sosiaaliturvaetuudet.
- 17.83 Työnantajan suorittamat maksut käsitellään osana palkansaajakorvauksia. Ne kirjataan jakotaloustoimiksi työnantajalta työntekijälle. Tämän jälkeen työntekijä maksaa sosiaaliturvarahastoon työnantajalta saamansa summan sekä hänelle kuuluvat mahdolliset omat maksut. Tämä summa kirjataan kotitalouksien maksuksi julkisyhteisöille.
- 17.84 Itsenäisten yrittäjien ja työllisiin kuulumattomien henkilöiden maksamat summat sisällytetään myös kotitalouksien maksuihin julkisyhteisöille.
- 17.85 Sosiaaliturvaetuudet kirjataan jakotaloustoimina julkisyhteisöiltä kotitalouksille.
- 17.86 Taulukossa 17.2 esitetään sosiaaliturvan eläkejärjestelmään liittyvät taloustoimet.

Taulukko 17.2 Sosiaaliturvan kautta maksettavien sosiaaliturvamaksujen ja eläke-etuuksien tilit

Käyttö					Tilin ja taloustoimen tyyppi	Resurssit				
Työnantaja	Sosiaaliturvarahasto	Kotitaloudet	Muut sektorit	Koko kansantalous		Työnantaja	Sosiaaliturvarahasto	Kotitaloudet	Muut sektorit	Koko kansantalous
Tulonmuodostustili										
139,0				139,0	Työnantajien todelliset eläkemaksut (D.1211)					
Ensitulon jakotili										
					Työnantajien todelliset eläkemaksut (D.1211)			139,0		139,0
Tulojen uudelleenjaon tili										
		226,0		226,0	Sosiaaliturvamaksut (eläkkeet)		226,0			226,0
		139,0		139,0	Työnantajien todelliset eläkemaksut (D.6111)		139,0			139,0
		87,0		87,0	Kotitalouksien todelliset eläkemaksut (D.6131)		87,0			87,0
	210,0			210,0	Sosiaaliturvan eläke-etuudet (D.6211)			210,0		210,0

3.3.2 Muihin työntekoon perustuviin eläkejärjestelmiin kohdistuvat taloustoimet

- 17.87 Muissa työntekoon perustuvissa eläkejärjestelmissä järjestelmiin osallistuvien eläkeoikeudet kirjataan yleensä sitä mukaa kuin niitä kertyy. Nykyisistä eläkeoikeuksista saatu sijoitustulo kirjataan edunsaajille jaettavaksi ja edunsaajien eläkejärjestelmään uudelleen sijoittamaksi tuloksi.
- 17.88 Maksuperusteiseen järjestelmään kohdistuvien taloustoimien kirjaaminen on etuusperusteiseen järjestelmään liittyvien taloustoimien kirjaamista yksinkertaisempaa.
- 17.89 Molemmissa järjestelmissä oletetaan, että olemassa on eläkerahasto. Maksuperusteisessa järjestelmässä on oltava todellinen rahasto, kun taas etuusperusteisessä järjestelmässä voi olla todellinen tai nimellinen rahasto. Jos rahasto on olemassa, se voi olla osa työnantajan

institutionaalista yksikköä, erillinen institutionaalinen yksikkö itsenäisine eläkejärjestelmineen tai osa muuta rahoituslaitosta, joko vakuutuslaitosta tai usean työnantajan eläkejärjestelmää.

3.3.3 Maksuperusteisiin eläkejärjestelmiin kohdistuvat taloustoimet

- 17.90 Työnantajan maksuperusteiseen eläkejärjestelmään työntekijän puolesta maksamat maksut katsotaan palkansaajakorvauksiksi.
- 17.91 Myös kertyneistä eläkeoikeuksista saatu sijoitustulo kirjataan eläkerahastosta kotitalouksille jaettavaksi. Sijoitustulo käsittää korot ja osingot sekä kollektiivisten investointijärjestelmien jaetut tulot, jos eläkerahastolla on osuuksia niissä. Eläkerahastolla voi olla omaa omaisuutta, josta syntyy netto-toimintaylijäämää, ja se sisällytetään eläke-etuuksien saajille jaettavaan sijoitustuloon. Tässä tapauksessa sijoitustulon käsite sisältää myös tämän tulonlähteen, jos sellainen on olemassa. Kertyneiden eläkeoikeuksien sijoittamisesta syntyneitä hallussapitovoittoja ja -tappioita ei sisällytetä sijoitustuloon vaan ne kirjataan uudelleenarvotuksesta johtuviin muihin muutoksiin.
- 17.92 Osa kotitalouksille jaettavasta tulosta käytetään eläkerahaston ylläpitokustannusten kattamiseen. Tämä kustannus kirjataan eläkerahaston tuotokseksi ja kotitalouksien kulutusmenoksi. Loput jaetusta tulosta katsotaan eläkemaksujen täydennyksiksi, jotka kotitaloudet maksavat takaisin eläkerahastoon.
- 17.93 Sosiaaliturvamaksut kirjataan kotitalouksien eläkerahastoon maksamiksi maksuiksi. Sosiaaliturvamaksujen yhteissumma muodostuu työnantajien palkansaajakorvauksina maksamista todellisista maksuista, työntekijöiden ja mahdollisesti muiden henkilöiden, kuten aiemmin järjestelmään osallistuneiden, itsenäisten yrittäjien ja työllisiin kuulumattomien henkilöiden sekä eläkkeensaajien, maksamista todellisista maksuista sekä 17.92 kohdassa määritellyistä maksutäydennyksistä. Maksutäydennykset kirjataan selkeyden vuoksi niiden täydessä arvossa, jotta vertailu etuusperusteisiin järjestelmiin olisi helpompaa. Kotitalouksien eläkerahastoon suorittamien maksujen kokonaissumma ilmoitetaan nettomääräisenä samoin kuin vakuutusmaksut eli ne sisältävät kaikki maksut yhteensä miinus palvelumaksut.
- 17.94 Muut maksuperusteiseen eläkejärjestelmään maksuja suorittavat henkilöt kuin työntekijät voivat olla maksuperusteiseen järjestelmään osallistuvia itsenäisiä yrittäjiä tai työllisiin kuulumattomia henkilöitä, jotka osallistuvat maksuperusteiseen järjestelmään ammattinsa tai aiemman työtehtävänsä perusteella.
- 17.95 Eläkerahastosta kotitalouksille maksetut eläke-etuudet kirjataan muihin sosiaalivakuutuksen eläke-etuuksiin jakotaloustoimina (D.6221).
- 17.96 Lisäksi eläkerahaston tarjoamaan palveluun kohdistuva taloustoimi (joka on arvoltaan sama kuin eläkerahaston tuotos) kirjataan kotitalouksien kulutusmenoina.
- 17.97 Eläkeoikeuksien lisäys, joka johtuu siitä, että saatuja maksuja on enemmän kuin maksettavia etuuksia, kirjataan eläkejärjestelmän kotitalouksille maksamaksi. Samalla tavoin maksuvajeesta aiheutuva eläkeoikeuksien vähennys kirjataan kotitalouksien maksuksi eläkerahastoon. Eläkeoikeuksien muutos vaikuttaa suoraan kotitalouksien nettovarallisuuteen ja sitä kautta kotitaloussektorin säästöihin. Koska suuri osa maksuperusteiseen eläkejärjestelmään osallistuvien henkilöiden eläkeoikeuksien lisääntymisestä johtuu hallussapitovoitoista, joita ei ole sisällytetty maksuperusteisiin järjestelmiin osallistuvien maksutäydennyksiin, ja koska näistä hallussapitovoitoista rahoitetaan myös suuri osa etuuksista, eläkeoikeuksien muutoksen oikaisu on näiden henkilöiden osalta usein negatiivinen.

17.98 Eläkerahastosta kotitalouksille maksettujen eläkeoikeuksien muutoksen oikaisu kirjataan kotitalouksien saamiseksi eläkerahastolta.

17.99 Taulukossa 17.3 esitetään maksuperusteiseen järjestelmään kohdistuvien taloustoimien kirjaukset. Tämä taulukko on yksinkertaisempi kuin etuusperusteista järjestelmää koskeva vastaava taulukko, sillä siitä puuttuvat kaikki laskennalliset taloustoimet.

Taulukko 17.3: Maksuperusteisen järjestelmän mukaisesti maksettavien eläke-etuuksien tilit

Käyttö					Tilin ja taloustoimen tyyppi	Resurssit				
Työnantaja	Eläkerahasto	Kotitaloudet	Muut sektorit	Koko kansantalous		Työnantaja	Eläkerahasto	Kotitaloudet	Muut sektorit	Koko kansantalous
Tuotantotili										
					Tuotos (P.1)		1,4			1,4
Tulonmuodostustili										
11,0				11,0	Työnantajien todelliset eläkemaksut (D.1211)					
Ensitulon jakotili										
					Työnantajien todelliset eläkemaksut (D.1211)			11,0		11,0
			3,0	3,0	Omaisuuksut (D.4)		3,0			3,0
	16,2			16,2	Eläkeoikeuksiin perustuvat sijoitustulot (D.442)			16,2		16,2
Tulojen uudelleenjaon tili										
		37,3		37,3	Kotitalouksien eläkemaksut yhteensä		37,3			37,3
		11,0		11,0	Työnantajien todelliset eläkemaksut (D.6111)		11,0			11,0
		11,5		11,5	Kotitalouksien todelliset eläkemaksut (D.6131)		11,5			11,5
		16,2		16,2	Kotitalouksien sosiaaliturvamaksutäydennykset (D.6141)		16,2			16,2
		-1,4		-1,4	Sosiaalivakuutusjärjestelmän palvelumaksut (D.615C)		-1,4			-1,4
	26,0			26,0	Muut sosiaalivakuutuksen eläke-etuudet (D.6221)			26,0		26,0
Tulonkäyttötili										
		1,4		1,4	Kulutusmenot (P.3)					
	11,3			11,3	Eläkeoikeuksien muutoksen oikaisu (D.8)			11,3		11,3

-11,0	-11,8	25,8	-3,0	0	Säästö						
Varojen muutokset					Rahoitustili			Velkojen muutokset			
					Nettoluotonanto/-luotonotto (B.9)	-11,0	-11,8	25,8	-3,0	0,0	
		11,3		11,3	Eläkeoikeuksien muutos (F.63)		11,3			11,3	
-11,0	-0,5	14,5	-3,0	0,0	Muut rahoitusvarat						

- Muut maksuperusteisiin eläkejärjestelmiin liittyvät virrat

- 17.100 Muut eläkeoikeuksien muutosta koskevaan varallisuustaseen kirjauksen muutokseen vaikuttavat tekijät kirjataan varojen muiden muutosten tileihin. Järjestelmän edunsaajien oikeuksista saadut hallussapitovoitot tai -tappiot kirjataan uudelleenarvotustilissä, ja nämä ovat täysin samat kuin näiden vastuiden kattamiseen eläkerahaston hallussa olevista varoista saadut hallussapitovoitot tai -tappiot.
- 17.101 Maksuperusteisten eläkejärjestelmien oikeuksien sijoituksista saadaan hallussapitovoittoa tai -tappiota. Niitä syntyy eläkerahaston hallussa olevien varojen arvon muutoksista, ja hallussapitovoiton ja -tappion määrää täysin vastaava summa kirjataan edunsaajien eläkeoikeuksien lisäyksenä. Se kirjataan uudelleenarvotustilille.

3.3.4 Etuusperusteisiin eläkejärjestelmiin kohdistuvat taloustoimet

- 17.102 Etuusperusteisissa eläkejärjestelmissä työnantaja on vastuussa eläkemaksujen maksamisesta. Edellä 17.76 ja 17.77 kohdassa käsitellään vaihtoehtoisia järjestelmiä, joihin kuuluu usean työnantajan järjestelmän käyttö tai joissa julkisyhteisö ottaa kantaakseen työnantajan vastuun.
- 17.103 Työnantajan etuusperusteiseen eläkejärjestelmään työntekijänsä puolesta maksaman kokonaismaksun on oltava riittävä, jotta se kattaa yhdessä mahdollisten työntekijän todellisten maksujen kanssa työntekijän eläkeoikeuksiin sisältyvien, kauden työsuoritukseen liittyvien oikeuksien kasvun, kun summasta on vähennetty järjestelmän ylläpitokustannukset. Työnantajamaksut jaetaan todelliseen ja laskennalliseen osaan, joista jälkimmäinen lasketaan siten, että se on täysin sama kuin kaikki työntekijän eläkeoikeuksia lisäävät, rahastoon maksettavat maksut miinus näihin oikeuksiin liittyvät kauden palvelumaksut.
- 17.104 Työnantajamaksut lasketaan suhteessa kyseisellä kaudella ansaittuihin eläkeoikeuksiin, siitä huolimatta, että samalla ajanjaksolla järjestelmässä olisi sijoitustuloja tai että järjestelmä olisi mahdollisesti yllärahoitettu. Kauden työsuoritukseen perustuvat oikeudet ovat osa palkansaajakorvauksia, ja jos niihin ei lueta työnantajamaksujen kokonaisarvoa, palkansaajakorvaukset tulevat aliarvioiduiksi, ja työnantajan toimintaylijäämä yliarvioiduksi. On tärkeää, että sosiaaliturvamaksut kirjataan myös sellaisilta kausilta, jolloin työnantaja ei todellisuudessa suorita maksuja, sillä työnantajalle koitunut hyöty katsotaan eläkerahaston ja työnantajan välisen velan muutokseksi. Tällöin molempien nettovarallisuus pysyy samana kuin silloin, kun maksuja ei kirjata kausilta, jolloin työnantaja ei suorita todellisia maksuja, eivätkä palkansaajakorvaukset pienene keinotekoisesti.
- 17.105 Etuusperusteisissa järjestelmissä on mahdollista asettaa omavastuuajaksi, ennen kuin työntekijällä on mahdollisuus saada eläkettä eläkkeelle jäädessään. Tästä omavastuuajasta huolimatta sekä maksut että oikeudet kirjataan työsuhteen alusta alkaen, ja niitä oikaistaan kertoimella, joka heijastaa todennäköisyyttä, jolla työntekijä läpäisee omavastuuajan.

- 17.106 Työnantajan todellisten ja laskennallisten eläkemaksujen yhteissummaa käsitellään palkansaajakorvauksena. Se kirjataan tulonmuodostustilissä työnantajan käytöksi ja ensitulon jakotilissä työntekijän resurssiksi.
- 17.107 Nykyisten työntekijöiden ja niiden henkilöiden, jotka eivät enää suorita maksuja järjestelmään mutta joilla on oikeus saada eläkettä tulevaisuudessa, oikeuksien nykyarvon lisäys vastaa työntekijöille jaettua sijoitustuloa. Tästä ei vähennetä mitään määriä, jotka voidaan rahoittaa hallussapitovoitoilla tai joita vastaavia varoja ei tosiasiallisesti ole olemassa. Oikeuksien nykyarvon lisäys on sama kuin se summa, joka voimassa olevien sopimusten nojalla kuuluu yksiselitteisesti työntekijälle. Nykyarvon lisäyksen kirjaamiseen sijoitustulona ei vaikuta se, miten työnantaja viime kädessä kattaa velvoitteensa, sen enempää kuin korkojen tai osinkojen kirjaamiseen sijoitustulona vaikuttaa se miten ne on todellisuudessa rahoitettu. Sijoitustulo kirjataan eläkerahaston käytöksi ja kotitalouksien resurssiksi. Kotitaloudet sijoittavat sijoitustulon välittömästi uudelleen rahastoon, ja se sisältyy eläkemaksujen täydennyksiin.
- 17.108 Tulojen uudelleenjaon tilillä sosiaaliturvamaksut kirjataan kotitalouksien käytöksi ja eläkerahaston resurssiksi. Maksettujen sosiaaliturvamaksujen yhteissumma muodostuu työnantajien palkansaajakorvauksina maksamista todellisista ja laskennallisista maksuista, lukuun ottamatta eläkejärjestelmän ylläpitokustannuksia, sekä työntekijöiden todellisista maksuista ja 17.107 kohdassa määritellyistä maksutäydennyksistä. Kuten maksuperusteisia järjestelmiä käsittelevässä osiossa todettiin, tileihin kirjataan maksujen ja maksutäydennysten täysi arvo, ja niiden tasaavana eränä maksettavia palvelumaksuja vastaava arvioitu arvo. Todellisuudessa maksettu määrä ilmoitetaan nettosummana.
- 17.109 Eläkejärjestelmästä kotitalouksille maksettavat eläke-etuudet kirjataan tulojen uudelleenjaon tilillä. Kun etuudet maksetaan vuosittaisena korvauksena, tulojen uudelleenjaon tilillä ilmoitetaan vuosikorvaukset eläkkeelle jäämisen yhteydessä maksettavan kertaussumman sijasta.
- 17.110 Tulonkäyttötiliin kirjataan eläkerahaston tarjoamasta palvelusta perittävä maksu, joka on arvoltaan yhtä suuri kuin eläkerahaston tuotos plus eläkeoikeuksiin liittyviä vuosimaksuja hoitavien yritysten tuotos. Se on kotitalouksien käyttöä ja eläkerahaston resurssi.
- 17.111 Tulonkäyttötiliin kirjataan myös erä, joka osoittaa toisaalta eläkeoikeuksien lisäystä, joka johtuu työnantajan myöntämistä lisäeläkeoikeuksista, ja toisaalta saatavien etuuksien vähennystä. Tämä summa kirjataan kotitalouksien resurssina ja eläkerahaston käyttöönä. Perusteena on, että koska tämä eläkeoikeuksien muutos vaikuttaa suoraan kotitalouksien nettovarallisuuteen, se on kirjattava kotitaloussektorin säästöihin.
- 17.112 Tulonkäyttötiliin kirjattu, eläkerahastosta kotitalouksille maksettu summa ilmoitetaan rahoitustilissä kotitalouksien varojen muutoksena suhteessa eläkerahastoon.
- 17.113 Jokin muu organisaatio, kuten ammattiliitto, voi tarjota jäsenilleen etuusperusteisen eläkejärjestelmän, joka on täysin samanlainen kuin työnantajan ylläpitämä etuusperusteinen eläkejärjestelmä. Kirjaukset tehdään täysin samalla tavoin lukuun ottamatta sitä, että viittaukset työnantajaan on tulkittava viittauksiksi eläkkeiden hallinnoijaan ja viittaukset työntekijään viittauksiksi järjestelmään osallistuvaan henkilöön.
- 17.114 Taulukossa 17.4 esitetään numeerinen esimerkki etuusperusteiseen eläkejärjestelmään kohdistuvien taloustoimien kirjaamisesta. Laskennalliset summat on ilmoitettu lihavoituina ja kierrätyksestä johtuvat summat kursivoituina.

Taulukko 17.4: Etuusperusteisen järjestelmän mukaisesti maksettavien eläke-etuuksien tilit

Käyttö					Tilin ja taloustoimen tyyppi	Resurssit				
Työnantaja	Eläkerahasto	Kotitaloudet	Muut sektorit	Koko kansantalous		Työnantaja	Eläkerahasto	Kotitaloudet	Muut sektorit	Koko kansantalous
Tuotantotili										
					Tuotos (P.1)		0,6			0,6
Tulonmuodostustili										
10,0				10,0	Työnantajien todelliset eläkemaksut (D.1211)					
4,1				4,1	Työnantajien laskennalliset eläkemaksut (D.1221)					
Ensitulon jakotili										
					Työnantajien todelliset eläkemaksut (D.1211)			10,0		10,0
					Työnantajien laskennalliset eläkemaksut (D.1221)			4,1		4,1
			2,2	2,2	Omaisuustulot (D.4)		2,2			2,2
	4,0			4,0	Eläkeoikeuksiin perustuvat sijoitustulot (D.442)			4,0		4,0
Tulojen uudelleenjaon tili										
		19,0		19,0	Kotitalouksien eläkemaksut yhteensä		19,0			19,0
		10,0		10,0	Työnantajien todelliset eläkemaksut (D.6111)		10,0			10,0
		4,1		4,1	Työnantajien laskennalliset eläkemaksut (D.6121)		4,1			4,1
		1,5		1,5	Kotitalouksien todelliset eläkemaksut (D.6131)		1,5			1,5
		4,0		4,0	Kotitalouksien eläkemaksutäydennykset (D.6141)		4,0			4,0
		-0,6		-0,6	Sosiaalivakuutusjärjestelmän palvelumaksut (D.615C)		-0,6			-0,6
	16,0			16,0	Eläke-etuudet (D.6211)			16,0		16,0
Tulonkäyttötili										
		0,6		0,6	Kulutusmenot (P.3)					
	3			3	Eläkeoikeuksien muutos (F.63)			3		3
-14,1	-1,2	17,5	-2,2	0	Säästö					

Varojen muutokset					Rahoitustili		Velkojen muutokset				
					Nettoluotonanto/-luotonotto (B.9)	-14,1	-1,2	17,5	-2,2	0	
		3		3	Eläkeoikeuksien muutos F.63)		3			3	
	4,1			4,1	Eläkerahaston saamiset työnantajalta (F.64)	4,1				4,1	
-10,0	-2,3	14,5	-2,2	0	Muut rahoitusvarat						

- 17.115 Vakuutusmatemaattisista laskelmista käy ilmi, että kauden työsuoritukseen perustuvien eläkeoikeuksien lisäys eli kyseisen vuoden aikana ”ansaittujen” tulevien eläkeoikeuksien nettomäärä on 15. Kotitalouksien (vakuutuksenottajien/työntekijöiden) osuus tästä on 1,5. Näin ollen työnantajan osuus on 13,5. Tämän lisäksi järjestelmän ylläpitokustannusten suuruudeksi arvioidaan 0,6. Työnantajan on näin ollen maksettava yhteensä 14,1. Työnantaja maksaa todellista maksua 10, joten loput 4,1 on laskennallista maksua. Tuotantotiliin kirjataan 0,6:n tuotos, ja palvelun kulutus ilmoitetaan tulonkäyttötilillä. Työnantajamaksut kirjataan tulonmuodostustilillä työnantajan käytöksi ja ensitulon jakotilillä kotitalouksien resurssiksi.
- 17.116 Omaisuustulo ilmoitetaan ensitulon jakotilillä. Takautuvaan työsuoritukseen perustuvien eläkeoikeuksien lisäys on 4, mikä johtuu diskonttausvaikutuksen purkautumisesta, koska eläke on vuotta lähempänä. Tämä ilmoitetaan eläkerahastolta kotitalouksille kohdistuvana omaisuustulon laskennallisena virtana. Tässä yhteydessä eläkerahasto tosiasiaassa ansaitsee 2,2 hoitamistaan varoista saatuna sijoitustulona. Eläkerahastovarot ovat näin ollen alijäämäisiä 1,8, mitä ei kuitenkaan kirjata juokseviin tileihin.
- 17.117 Maksut kotitalouksilta eläkerahastolle kirjataan tulojen uudelleenjaon tileihin. Maksuja voidaan tarkastella kahdella tavalla. Kotitalouksien suorittamien maksujen yhteissumman olisi oltava yhtä suuri kuin kauden työsuoritukseen perustuvien oikeuksien lisäys (15) plus takautuvaan työsuoritukseen perustuvien oikeuksien lisäys (4) eli yhteensä 19. Todella maksettu summa, joka on siis yhteensä 19, muodostuu työnantajien todellisista maksuista (10), laskennallisista maksuista (4,1), kotitalouksien omasta maksuosuudesta (1,5) ja maksutäydennyksistä (4) miinus palvelumaksu (0,6).
- 17.118 Tulonkäyttötilillä eläkeoikeuksien muutos kirjataan eläkerahaston käyttönä ja kotitalouksien resurssina samalla tavoin kuin palvelumaksun osto osana kotitalouksien kulutusmenoja. Tässä esimerkkitapauksessa kotitalouksien maksujen määrää (19) verrataan eläke-etuuksien määrään (16). Kotitalouksille kuuluvat eläkeoikeudet ovat siis lisääntyneet (3).
- 17.119 Kotitalouksien säästöt ovat 17,5, josta 3 on eläkeoikeuksien lisäystä. Tämä tarkoittaa, että kotitaloudet ovat hankkineet muita rahoitusvaroja (tai vähentäneet velkaansa) yhteensä 14,5. Tämä luku vastaa saatujen etuuksien (16) ja kotitalouksien todellisten maksujen (1,5) erotusta.
- 17.120 Eläkerahaston rahoitustilissä laskennallista maksua vastaava luku 4,1 ilmoitetaan eläkkeiden hoitajan saamisena työnantajalta. Kotitalouksien saamiset eläkerahastosta eläkeoikeuksien muutoksen muodossa ovat 3. Lisäksi eläkerahasto joko vähentää rahoitusvarojaan tai lisää velkojaan 2,3:llä, mikä vastaa käytettävissä olevaa tuloa, lukuun ottamatta työnantajalta saatavaa laskennallista maksuerää.

4. SOSIAALIVAKUUTUKSEN ELÄKEJÄRJESTELMIÄ KOSKEVA LISÄTAULUKKO

4.1 Lisätaulukon rakenne

- 17.121 Sosiaalivakuutuksen eläkejärjestelmistä on laadittu lisätaulukko (Taulukko 17.5), jonka mukaisesti kootaan ja esitetään vertailukelpoiset taseet, taloustoimet ja muut virrat kaikista eläke-eristä velallisen (eläkkeiden hallinnoija) ja velkojan (kotitalous) näkökulmasta. Taulukko sisältää myös erityisten eläkejärjestelmien varantoja ja virtoja koskevat tiedot, joita ei ole kirjattu täydellisesti kansantalouden ydintileihin. Sellaisia ovat rahastoimattomat julkisyhteisöjen etuusperusteiset järjestelmät, joissa julkisyhteisöt toimivat eläkkeiden hallinnoijana, ja sosiaaliturvan eläkejärjestelmät.
- 17.122 Lisätaulukko kattaa sosiaalivakuutuksen eläkeosista ainoastaan vanhuuseläkkeen sekä ennen tavanomaista eläkeikää maksetut eläkkeet. Taulukko ei sisällä sosiaaliavustusta,

sairausvakuutusta tai pitkäaikaishoitoa koskevaa vakuutusta, erillistä sairausloma- tai työkyvyttömyysvakuutusta. Siihen eivät sisälly myöskään yksilölliset vakuutukset. Käytännössä muita sosiaalivakuutuksen osia kuin eläkkeitä ei välttämättä ole mahdollista tai edes tärkeää eritellä täysin. Yleisesti sosiaalivakuutuksen muotoon järjestettyjen eläkejärjestelmien sosiaaliavustusosia ei välttämättä pystytä erittelemään, joten ne kirjataan lisätaulukkoon.

- 17.123 Perillisten (kuten huollettavien aviopuolisoiden, lasten ja orpojen) eläkeoikeudet sekä työkyvyttömyys- ja vammaisuuksien kaltaiset etuudet sisällytetään lisätaulukkoon, jos ne ovat olennainen osa eläkejärjestelmää.
- 17.124 Kaikki lisätaulukon erät kirjataan, eikä niihin tehdä mitään veroja, muita sosiaaliturvamaksuja tai eläkejärjestelmään liittyviä palvelumaksuja koskevia vähennyksiä.

Taulukko 17.5: Lisätaulukko sosiaalivakuutuksen eläkejärjestelmistä

Suhde	Rivin nro	Kirjaus	Kansantalouden ydintilit							Ei kansantalouden ydintileissä	Eläkejärjestelmät yhteensä	Vastin-erät: Ulko-maisten kotitalouksien eläkeoi-keudet ⁴⁾		
			Eläkkeiden hallinnoija		Muu kuin julkisyhteisö			Julkisyhteisöt						
			Sarakkeen nro	Maksupe-rusteiset järjestel-mät	Etuuspe-rusteiset järjestel-mät ja muut ¹⁾ maksuihi n perustum attomat järjestelm ät	Yht.	Maksupe-rusteiset järjestel-mät	Julkisyhteisöjen työntekijöiden etuusperusteiset järjestelmät ²					Sosiaali-turvan eläkejär-jestelmät	
								Luokitel-tu rahoitus-laitoksiin	Luokitel-tu julkisyh-teisöihin ³⁾					Luokitel-tu julkisyh-teisöihin
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J			
Avaustase														
	1	Eläkeoikeudet												
Taloustoimista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset														
Σ 2,1:2, 4	2	Sosiaaliturvamaksuista johtuva eläkeoikeuksien lisäys												
	2.1	Työnantajan todelliset sosiaaliturvamaksut												
	2.2	Työnantajan laskennalliset sosiaaliturvamaksut												
	2.3	Kotitalouksien todelliset sosiaaliturvamaksut												
	2.4	Kotitalouksien sosiaaliturvamaksutäyden nykset ⁵⁾												
	3	Muu (vakuutustekninen) eläkeoikeuksien muutos sosiaaliturvan eläkejärjestelmissä												
	4	Eläke-etuuksien maksamisesta johtuva eläkeoikeuksien vähennys												
2 + 3 - 4	5	Sosiaaliturvamaksuista ja eläke-etuuksista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset												
	6	Eläkeoikeuksien siirrot järjestelmien välillä												
	7	Eläkejärjestelmien uudistuksista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset												
Muista virroista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset														

	8	Uudelleenarvottamisesta johtuvat oikeuksien muutokset ⁶⁾										
	9	Muista volyymin muutoksista johtuvat oikeuksien muutokset ⁶⁾										
Päätöstase												
1+ Σ 5:9	10	Eläkeoikeudet										
Indikaattorit												
	11	Tuotos										

1) Tällaiset muut maksuihin perustumattomat järjestelmät esitetään usein yhdistelmäjärjestelminä, ja niissä on sekä maksu- että etuusperusteisten järjestelmien piirteitä. 2) Julkisyhteisöjen nykyisille ja entisille työntekijöilleen järjestämät järjestelmät. 3) Nämä ovat epäitsenäisiä etuusperusteisia järjestelmiä, joiden eläkeoikeudet kirjataan kansantalouden ydintileihin. 4) Ulkomaisia kotitalouksia koskevat vastinkirjaukset tehdään erikseen ainoastaan silloin, kun eläkesuhteet ulkomaihin ovat merkittävät. 5) Nämä täydennykset edustavat jäsenten eläkejärjestelmiin kohdistuvien saamisten tuottoa sekä maksuperusteisten järjestelmien varoista saatujen sijoitustulojen kautta että etuusjärjestelmien perustekorkokulun kautta. 6) Nämä erät erotellaan yksityiskohtaisemmin sarakkeissa G ja H järjestelmistä suoritettujen mallilaskelmien pohjalta. ■-merkittyjä soluja ei täytetä ja □-merkityt solut sisältävät kansantalouden ydintileistä eroavia tietoja.

4.1.1 Taulukon sarakkeet

- 17.125 Eläkejärjestelmät on jaettu taulukon sarakkeissa seuraaviin kolmeen ryhmään:
- (1) kirjauskäytännön perusteella eläkejärjestelmiin, jotka kirjataan kokonaisuudessaan kansantalouden ydintileihin (sarakkeet A–F), ja eläkejärjestelmiin, joita koskevat oikeudet kirjataan ainoastaan lisätaulukkoon (sarakkeet G–H);
  - (2) eläkkeiden hallinnoijan tyyppin perusteella muiden kuin julkisyhteisöjen (sarakkeet A–C) ja julkisyhteisöjen (sarakkeet D–H) eläkejärjestelmiin. Sosiaaliturvaan kuuluvat eläkejärjestelmät, jotka luokitellaan julkisyhteisöjen alaan, ilmoitetaan sarakkeissa D, F, G ja H;
  - (3) eläkejärjestelmän tyyppin perusteella maksuperusteisiin järjestelmiin (sarakkeet A ja D) ja etuusperusteisiin järjestelmiin (sarakkeet B ja E–G).
- 17.126 Suurin osa eläkejärjestelmien edunsaajista on kotimaisia kotitalouksia. Joissakin maissa eläke-etuuksia saavien ulkomaisten kotitalouksien määrä voi olla huomattavan suuri. Tässä tapauksessa lisätään sarake J, jossa ilmoitetaan ulkomaisten kotitalouksien eläkeoikeuksien yhteismäärä.
- 17.127 Se, kirjataanko rahastoimattoman, työntekoon perustuvan etuusperusteisen eläkejärjestelmän, jossa eläkkeiden hallinnoijana on julkisyhteisö, eläkeoikeudet vakimuotoisiin kansantalouden tileihin vai ainoastaan lisätaulukkoon, määräytyy tämän järjestelmän luonteen perusteella. Kansantalouden tilinpitoon kirjaamisen lähtökohtana on se, miten läheisesti järjestelmä liittyy kansalliseen sosiaaliturvan eläkejärjestelmään.
- 17.128 EU:n jäsenvaltioiden järjestelmät eroavat huomattavasti toisistaan, ja kaikkien järjestelmien sisällyttäminen kansantalouden tileihin tekisi kirjauksista epäyhtenäisiä. Rahastoimattoman, työntekoon perustuvan etuusperusteisen eläkejärjestelmän, jossa eläkkeiden hallinnoijana on julkisyhteisö, eläkeoikeudet kirjataan siksi ainoastaan lisätaulukkoon. Tämä vaikuttaa näiden järjestelmien osalta työnantajan laskennallisten sosiaaliturvamaksujen laskentatapaan kansantalouden ydintileissä.
- 17.129 Eläkejärjestelmät luokitellaan edelleen eläkkeiden hallinnoijan tyyppin mukaan sen perusteella, onko hallinnoijana julkisyhteisö vai muu kuin julkisyhteisö. Eläkkeiden hallinnoijan käsite on määritelty 17.75 kohdassa.
- 17.130 Joidenkin työnantajien eläkejärjestelmät voivat muodostua eri ryhmien jäsenistä, esimerkiksi sekä julkisyhteisöjen työntekijöistä että julkisten yritysten työntekijöistä, ja useat eläkejärjestelmät ovat jäädyttäneet muiden työnantajien palvelukseen siirtyneiden jäsenten jäsenyyden. Jos järjestelmän jäsenistä pieni osuus on muita kuin julkisyhteisöjen työntekijöitä, sen hallinnoijana voi silti olla julkisyhteisö.
- 17.131 Julkisyhteisöjen omia työntekijöitään varten ylläpitämät rahastoidut etuusperusteiset järjestelmät ilmoitetaan sarakkeissa E ja F. Sarakkeessa E ilmoitetaan järjestelmät, joiden hallinnoijana on eläkerahastolaitos tai vakuutuslaitos, ja sarakkeessa F julkisyhteisöjen hallinnoimat järjestelmät. Sarakkeessa G ilmoitetaan julkisyhteisöjen omia työntekijöitään varten ylläpitämät järjestelmät, joiden eläkeoikeuksia ei kirjata kansantalouden ydintileihin. Sarakkeiden D, E, F ja G yhteissumma vastaa siis julkisyhteisöjen kokonaiseläkevastuuta omille työntekijöilleen.
- 17.132 Eläkejärjestelmät luokitellaan järjestelmän tyyppin perusteella maksuperusteisiin eläkejärjestelmiin (sarakkeet A ja D) ja etuusperusteisiin eläkejärjestelmiin (sarakkeet B, E, F ja G). Sarakkeessa H ilmoitetaan sosiaaliturvan eläkejärjestelmät.

4.1.2 Taulukon rivit

- 17.133 Taulukon rivit käsittävät tase-erät, taloustoimet ja muut virrat, jotka liittyvät lisätaulukkaan sisältyvien järjestelmien eläkeoikeuksiin, ja ne esitetään erikseen taulukossa 17.7. Siinä täsmäytetään näiden järjestelmien eläkeoikeuksien avaus- ja päätöserä kauden alussa ja eläkeoikeuksien päätöserä kauden lopussa ottaen huomioon kaikki kauden taloustoimet ja muut virrat. Sarakkeisiin G ja H kirjattujen järjestelmien eläkeoikeuksien eriä ei kirjata kansantalouden ydintileihin, kun taas useat taloustoimet kirjataan kansantalouden ydintileihin.

Taulukko 17.7: Sosiaalivakuutuksen eläkejärjestelmiä koskevan lisätaulukon rivit

Rivin nro	
	Avaustase
1	Eläkeoikeudet
	Taloustoimista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset
2	Sosiaaliturvamaksuista johtuva eläkeoikeuksien lisäys
2.1	Työnantajan todelliset sosiaaliturvamaksut
2.2	Työnantajan laskennalliset sosiaaliturvamaksut
2.3	Kotitalouksien todelliset sosiaaliturvamaksut
2.4	Kotitalouksien sosiaaliturvamaksutäydennykset ¹⁾
3	Muu (vakuutustekninen) eläkeoikeuksien lisäys sosiaaliturvan eläkejärjestelmissä
4	Eläke-etuuksien maksamisesta johtuva eläkeoikeuksien vähennys
5	Sosiaaliturvamaksuista ja eläke-etuuksista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset
6	Eläkeoikeuksien siirrot järjestelmien välillä
7	Eläkejärjestelmien uudistuksista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset
	Muista taloudellisista virroista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset
8	Uudelleenarvottamisesta johtuvat oikeuksien muutokset ²⁾
9	Muista volyymin muutoksista johtuvat oikeuksien muutokset ²⁾
	Päätöstase
10	Eläkeoikeudet
	Indikaattorit
11	Tuotos

1. Nämä maksutäydennykset muodostuvat tuotosta, joka on saatu eläkejärjestelmiin kohdistuvista jäsenten saamisista, sekä maksuperusteisten järjestelmien varoista saadun sijoitustulon että etuusperusteisissa järjestelmissä sovelletun diskonttokoron vaikutuksen purkautumisesta aiheutuvien tuottojen muodossa.
2. Nämä positiot erotellaan yksityiskohtaisemmin sarakkeissa G ja H järjestelmistä suoritettujen mallilaskelmien pohjalta (ks. 17.158–17.160 kohta).

4.1.2.1 Avaus- ja päätöstaseet

- 17.134 Rivillä 1 ilmoitetaan eläkeoikeuksien avaus- ja päätöstase, joka on täysin sama kuin edeltävän tilinpitokauden päätöstase. Rivillä 10 esitetään vastaava eläkeoikeuksien päätöstase tilinpitokauden lopulla.

4.1.2.2 Taloustoimista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset

- 17.135 Työnantajan ja työntekijän todelliset sosiaaliturvamaksut kirjataan riveille 2.1 ja 2.3, kuten kansantalouden ydintileissä. Joidenkin eläkejärjestelmien tapauksessa, etenkin sosiaaliturvan eläkejärjestelmissä, on tarpeen erottaa toisistaan eläkkeisiin liittyvät todelliset sosiaaliturvamaksut ja muihin sosiaalisiin riskeihin, kuten työttömyyteen, liittyvät sosiaaliturvamaksut.
- 17.136 Etuusperusteisissa eläkejärjestelmissä työnantajan laskennalliset sosiaaliturvamaksut katsotaan yleensä tasapainoeräksi. Vuoden aikana tapahtuvat oikeuksien muutokset, joita ei ole kirjattu muille taulukon riveille, kirjataan riville 2.2. Tämä rivi kattaa havaitut vaikutukset, joissa eläkkeiden mallintamisoletusten havaitut tulokset (palkkojen kasvuvauhti, inflaatioprosentti, diskonttokorko) eroavat oletetuista tasoista. Maksuperusteisten järjestelmien tapauksessa tälle riville merkitään nolla.
- 17.137 Rivi 2.4 sisältää järjestelmistä ansaitun tai laskennallisen omaisuustulon, joka kulkeutuu kotitaloussektorin tai ulkomaiden kautta. On huomattava, että kaikkien etuusperusteisten järjestelmien, myös rahastoidun tai rahastoimattoman sosiaaliturvan, tapauksessa tämä omaisuustulo vastaa diskonttokoron purkautumisesta aiheutuvaa vaikutusta. Toisin sanoen arvo on sama kuin diskonttokorko kertaa eläkeoikeudet tilinpitokauden alussa.
- 17.138 Jotkin sarakkeiden G ja H rivien kirjaukset, etenkin työnantajien ja työntekijöiden suorittamien todellisten maksujen kirjaukset, tehdään myös kansantalouden ydintileihin, vaikka oikeuksia ja oikeuksien muutoksia ei niihin kirjatakaan. Muut ainoastaan lisätaulukon tehty sarakkeiden G ja H kirjaukset on merkitty taulukossa tummemmalla, ja ne selitetään jäljempänä.
- 17.139 Erityistä huomiota on kiinnitettävä työnantajan laskennallisiin maksuihin, jotka suoritetaan niihin julkisyhteisöjen järjestelmiin, joihin liittyvät oikeudet on ilmoitettu sarakkeessa G muttei kansantalouden ydintileissä. Laskennalliset maksut estimoidaan kansantalouden ydintileissä vakuutusmatemaattisten laskelmien perusteella. Ainoastaan tapauksissa, joissa vakuutusmatemaattisilla laskelmilla ei saada riittävän luotettavia tietoja, julkisyhteisöjen työnantajien laskennalliset eläkemaksut voidaan estimoida kahdella muulla tavalla:
- (1) nykyisille työntekijöille maksettavia palkkoja ja palkkioita koskevan kohtuullisen prosenttiosuuden perusteella
  - (2) tällä hetkellä maksettavien etuuksien ja todellisten maksujen erotuksena (koskee sekä työntekijöiden maksamia maksuja että julkishallinnon työnantajan ominaisuudessa maksamia maksuja).
- Kotitalouksien sosiaaliturvamaksutäydennyksiä ja oikeuksien muita muutoksia koskevat erät esitetään samalla tavoin kuin yksityisten järjestelmien tapauksessa.
- 17.140 Sosiaaliturvan osalta samalla tavoin vakuutusmatemaattisesti laskettu erä ilmoitetaan rivillä 3 ”muu (vakuutustekninen) eläkeoikeuksien kertyminen sosiaaliturvarahastoissa”. Se erotetaan näin työnantajien laskennallisista sosiaaliturvamaksuista.
- 17.141 Kun otetaan huomioon, että lisätaulukossa käsitellään perusteellisesti tilinpitokauden aikana tapahtuneet eläkeoikeuksien muutokset, on tarpeen lisätä erillinen rivi sellaisia tapauksia

varten, joissa todelliset sosiaaliturvamaksut sosiaaliturvan eläkejärjestelmään eivät perustu vakuutusmatemaattisiin laskelmiin. Tällöin maksu on laskennallinen, eikä se ole työnantajien vastuulla. Nämä sosiaaliturvan eläkejärjestelmien laskennalliset taloustoimet ilmoitetaan rivillä 3 muuna sosiaaliturvan eläkejärjestelmien vakuutusteknisenä eläkeoikeuksien lisäyksenä. Tämän rivin kirjaukset voivat olla positiivisia tai negatiivisia. Negatiivisia kirjauksia tehdään sosiaaliturvan eläkejärjestelmissä, kun diskonttokorko on suurempi kuin järjestelmän sisäinen tuottoaste. Eläkejärjestelmän sisäinen tuottoaste on diskonttokorko, jolla tasapainotetaan todellisten maksettujen maksujen nykyarvo ja näiden maksujen myötä kertyneiden eläkeoikeuksien diskontattu arvo. Negatiivisia kirjauksia tehdään esimerkiksi silloin, kun maksuja on korotettu yli vakuutusmatemaattisesti vaaditun tason, jotta niillä voitaisiin rahoittaa lyhytaikainen käteisvarojen alijäämä.

- 17.142 Rivillä 3 ei ilmoiteta verotuloista saatuja rahamääräisiä tulonsiirtoja, vaan nämä tiedot kirjataan perustileissä julkisyhteisöjen yksiköiden väliseksi tulonsiirroiksi, jos ne eivät vaikuta eläkeoikeuksiin. Joissakin EU:n jäsenvaltioissa julkisyhteisöt suorittavat eläkejärjestelmiin siirtoja, jotka lisäävät eläkeoikeuksia (esimerkiksi kun siirtoja tehdään sellaisille yhteiskuntaryhmille, jotka eivät itse pysty suorittamaan maksuja). Tämä viittaa siihen, että kyseiset määrät olisi implisiittisesti sisällytettävä tähän rivisummaan erotuksena.
- 17.143 Oletetun ja todellisen palkkojen kasvuvauhdin (eli havaittujen vaikutusten tai mallintamisen tapauksessa laskennallisten vaikutusten palkkakehitysosana) väliset tilinpitotajakson erot on otettava huomioon taloustoimissa (työnantajan laskennalliset sosiaaliturvamaksut) muiden havaittujen vaikutusten ohella.
- 17.144 Rivillä 3 ilmoitetaan kaikki sosiaaliturvan eläkejärjestelmissä havaitut vaikutukset, kun eläkkeiden mallintamiseen liittyvien oletusten (palkkojen kasvuvauhti, inflaatioprosentti, diskonttokorko) havaitut tulokset eroavat oletetusta tasosta minä tahansa vuonna.
- 17.145 Rivillä 4 ilmoitetaan tilinpitokaudella maksetut eläke-etuudet. Eläke-etuuksien maksaminen vaikuttaa tasaavasti joihinkin avaustaseeseen sisältyvien rivin 1 eläkeoikeuksiin.
- 17.146 Rivillä 5 ilmoitetaan maksuista ja etuuksista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset. Rivin 5 summat saadaan laskemalla yhteen rivit 2 ja 3 ja vähentämällä tästä rivi 4. Tämä muista kuin rahoitustileistä mitattu tasapainoerä on yhtä kuin rahoitustileistä mitattu tasapainoerä.
- 17.147 Muuttuvalle eläkeympäristölle on tyypillistä se, että yhä useammin on mahdollisuus eläkkeen siirtämiseen. Tämä tarkoittaa, että työpaikkaa vaihtava henkilö voi lisätä edelliseltä työnantajalta saamansa eläkeoikeudet uudelta työnantajalta saamiinsa oikeuksiin. Tässä yhteydessä kyseisen kotitalouden eläkeoikeudet eivät muutu, mutta kahden eläkejärjestelmän välillä tapahtuu taloustoimi, kun uusi järjestelmä ottaa kantaakseen edellisen järjestelmän vastuut. Joihinkin varoihin kirjataan lisäksi näitä velkoja vastaava vastintaloustoimi.
- 17.148 Jos julkisyhteisö ottaa eksplisiittisen taloustoimen myötä vastuulleen eläkkeiden tarjoamisen muun kuin julkisyhteisöihin kuuluvan yksikön työntekijöille, tämän yksikön maksut on kirjattava ennalta maksettuina sosiaaliturvamaksuina (F.89). Tämän tyyppistä järjestelyä käsitellään yksityiskohtaisemmin 20.276–20.278 kohdassa.
- 17.149 Kun yksi yksikkö ottaa vastuulleen toisen yksikön eläkeoikeudet, rivillä 6 kirjataan kaksi taloustoimea. Ensiksi kirjataan eläkeoikeuksien siirto alkuperäisestä eläkejärjestelmästä uuteen eläkejärjestelmään. Toiseksi voidaan kirjata rahamääräinen tai muuna rahoitusvarana tehty tulonsiirto, jolla kompensoidaan uutta eläkejärjestelmää. Rahoitusvarojen siirron arvo ei välttämättä ole täysin sama kuin siirrettyjen eläkeoikeuksien arvo. Tällöin on tehtävä kolmas kirjaus pääomasiirtoja koskeviin taloustoimiin, jotta kyseessä olevien kahden yksikön nettovarallisuuden muutokset tulevat asianmukaisesti kirjattua.

- 17.150 Työnantajat uudistavat hallinnoimiaan eläkejärjestelmiä yhä useammin väestökehityksen ja muiden tekijöiden vuoksi. Uudistukset voivat käsittää etuuskaavan muutoksia, eläkeiän muutoksia tai muita järjestelmän sääntöjen muutoksia.
- 17.151 Kansantalouden tilinpitoon kirjataan ainoastaan toteutuneet eläkeuudistukset arvioituihin eläkeoikeuksiin sinä vuonna, jolloin uudistus on toteutettu, ja tämän jälkeen havaittuihin virtoihin. Uudistuksen vaikutuksia ei kirjata kansantalouden tilinpidon tietoihin pelkästään sillä perusteella, että työnantaja ilmoittaa aikomuksestaan toteuttaa eläkeuudistus.
- 17.152 Joidenkin uudistusten yhteydessä työnantaja päättää jättää nykyisten eläkejärjestelmän jäsenten eläkeoikeudet ennalleen ja soveltaa uudistettua järjestelmää ainoastaan lisäoikeuksien tulevaan hankintaan. Tällä ei ole välitöntä vaikutusta nykyisiin eläke-etuuksiin, vaan vaikutus näkyy vasta tulevissa eläke-etuuksissa kyseiseen ajankohtaan mennessä kertyneiden oikeuksien menetelmän mukaisesti.
- 17.153 Joissakin tapauksissa työnantaja päättää toteuttaa uudistuksia, jotka vaikuttavat nykyisten jäsenten kyseiseen ajankohtaan mennessä kertyneisiin oikeuksiin, esimerkiksi kaikkien jäsenten eläkeiän nostaminen. Tällaiset uudistukset aiheuttavat muutoksia sen vuoden eläkeoikeuksien erään, jona uudistukset toteutetaan. Vaikutus kirjataan virtana. Vaikutus voi olla hyvinkin suuri, sillä se kohdistuu nykyisiin ja tuleviin eläkeoikeuksiin.
- 17.154 Eläkeoikeuksien muutokset kirjataan taloustoimina seuraavasti:
- a) Jos eläkejärjestelmän oikeudet kirjataan kansantalouden ydintileihin ja jos työnantaja sopii eläkeoikeuksien ehtojen muuttamisesta neuvottelemalla asiasta kyseessä olevan työntekijän kanssa, tämä muutos kirjataan taloustoimena kansantalouden ydintileihin (työnantajan laskennallisiin sosiaaliturvamaksuihin).
  - b) Jos eläkejärjestelmän oikeuksia ei kirjata kansantalouden ydintileihin ja jos työnantaja sopii eläkeoikeuksien ehtojen muuttamisesta neuvottelemalla asiasta kyseessä olevien työntekijöiden kanssa, tämä muutos kirjataan taloustoimena lisätaulukkaan.
  - c) Jos parlamentissa päätetään sosiaaliturvan eläkeoikeuksien muuttamisesta, tämä kirjataan lisätaulukkaan samalla tavoin kuin jos niistä olisi neuvoteltu.
- 17.155 Ilman neuvottelua toteutetut eläkeoikeuksien muutokset kirjataan varojen volyymin muihin muutoksiin.
- 17.156 Takautuvaan työsuoritukseen perustuvien, kyseiseen ajankohtaan mennessä kertyneiden oikeuksien muutokset kirjataan pääomansiirroiksi.
- 17.157 Rivillä 7 ilmoitetaan eläkejärjestelmien rakenteiden muutosten vaikutukset takautuvaan työsuoritukseen perustuviin oikeuksiin.

4.1.2.3 Muista taloudellisista virroista johtuvat eläkeoikeuksien muutokset

- 17.158 Riveillä 8 ja 9 esitetään muut virrat sosiaalivakuutuksen eläkejärjestelmiin liittyvinä uudelleenarvotuksina ja muina volyymin muutoksina. Taulukko 17.8 sisältää muut virrat jaettuina uudelleenarvotuksiin ja muihin volyymin muutoksiin.
- 17.159 Uudelleenarvotukset johtuvat vakuutusmatemaattisten laskelmien keskeisten mallintamisoletusten muutoksista. Nämä oletukset ovat diskonttokorko, palkkataso ja inflaatioprosentti. Havaitut vaikutukset sisällytetään tähän ainoastaan, jos ne voidaan eritellä. Muut muutokset vakuutusmatemaattisissa arvioissa kirjataan todennäköisesti varojen volyymin muihin muutoksiin. Oikeuksien sijoittamisesta johtuvien hintamuutosten vaikutukset kirjataan uudelleenarvotustilissä uudelleenarvotuksina.

17.160 Kun vakuutusmatemaattisissa laskelmissa käytettyjä demografisia oletuksia muutetaan, ne kirjataan varojen volyymin muina muutoksina.

Taulukko 17.8: Muut virrat uudelleenarvotuksina ja varojen volyymin muina muutoksina

Uudelleenarvotukset

Muutokset oletetussa diskonttokorossa

Muutokset oletetussa palkkakehityksessä

Muutokset oletetussa hintakehityksessä

Varojen volyymin muut muutokset

Muutokset demografisissa oletuksissa

Varojen volyymin muut muutokset

4.1.2.4 Indikaattorit

17.161 Kaikkien eläkejärjestelmien tarjoamat rahoituspalvelut kirjataan järjestelmän jäsenten maksamiksi, joten eläkejärjestelmien kustannuksia ei kirjata järjestelmää ylläpitävän työnantajan välituotekäyttönä. Kaaviossa 17.1 esitetään sosiaaliturvamaksuista erilliset rahoituspalvelut. Rahoituspalvelujen esittäminen tällä tavoin tarkoittaa, että luvut, jotka osoittavat työntekijöiden työnantajaltaan saamia maksuja, ovat täysin samat kuin työntekijöiden eläkejärjestelmään maksamat vastaavat maksut. Ei ole tarpeen esittää, millä sosiaaliturvamaksun osalla palvelumaksu katetaan. Maksuperusteisen järjestelmän tapauksessa se katetaan kotitalouksien sosiaaliturvamaksutäydennyksillä ja etuusperusteisen järjestelmän tapauksessa joko työnantajien tai kotitalouksien maksulla.

Tuotos kirjataan kaikista työnantajan eläkejärjestelmistä, joita järjestelmän jäsenet kuluttavat, joten rivillä 11 esitetään tuotos järjestelmän tyyppin mukaan eriteltynä.

Kaavio 17.1: Eläkeoikeudet ja niiden muutokset

	Maksut (todelliset, laskennalliset (joista: omaisuustuloa) (rivit 2 ja 3)	Eläke-etuudet (rivi 4)	
		Rahoituspalvelut	
	Muut virrat (uudelleenarvotukset, volyymin muut muutokset) (rivit 8 ja 9)	Eläkeoikeuksien muutokset (taloustoimista ja muista taloudellisista virroista johtuvat)	Eläkeoikeudet kauden lopussa (rivi 10)
Eläkeoikeudet kauden			

alussa (rivi 1)		
Varallisuuserä t_0	Taloustoimet ja muut taloudelliset virrat t_0-t_1	Varallisuuserä t_1

Tämä kaavio on laadittu ainoastaan havainnollistamistarkoituksessa, eikä eri laatikoiden koolla ole merkitystä.

4.2 Vakuutusmatemaattiset oletukset

4.2.1 Kyseiseen ajankohtaan mennessä kertyneet oikeudet

- 17.162 Kansantalouden tilinpitoon kirjatut eläkeoikeudet mitataan bruttomääräisinä. Huomioon ei oteta varoja tai kertyneitä sosiaaliturvamaksuja, eikä nettomääräisiä oikeuksia muodosteta. Mukaan otetaan ainoastaan nykyisistä ja tulevista eläke-etuuksista johtuvat eläkeoikeudet.
- 17.163 Kansantalouden tilinpidossa käytetään kyseiseen ajankohtaan mennessä kertyneiden velkojen käsitettä. Se sisältää jo kertyneistä eläkeoikeuksista muodostuvien eläkeoikeuksien nykyarvon. Se sisältää esimerkiksi nykyisille työntekijöille kertyneet eläkeoikeudet, myös siirretyt eläkeoikeudet*, ja nykyisten eläkkeensaajien jäljellä olevat eläkeoikeudet.
- 17.164 Kansantalouden tilinpidossa tiedot mitataan jälkikäteen, sillä ne käsittävät ainoastaan niiden oikeuksien nykyarvot, jotka perustuvat kertyneisiin eläkeoikeuksiin tilinpäätöspäivänä. Menetelmä perustuu havaittuihin menneisiin tapahtumiin ja taloustoimiin, kuten eläkejärjestelmän jäsenyyteen ja maksettuihin maksuihin. Jälkikäteisissä toimenpiteissä käytetään kuitenkin myös useita mallintamisprosessin oletuksia. Arviot laaditaan sen perusteella, kuinka todennäköisesti nykyiset maksajat kuolevat tai tulevat työkyvyttömiksi ennen eläkeikää. Toimenpiteissä otetaan huomioon myös maksuvirtojen tulevat muutokset, jotka johtuvat ennen sitä vuotta voimaan tulleesta lainsäädännöstä, jolta eläkeoikeudet lasketaan. Menetelmää sovellettaessa tehdään myös joitakin merkittäviä oletuksia tulevista tapahtumista erityisesti tulevien eläkemaksujen diskonttokoron osalta.

4.2.2 Diskonttokorko

- 17.165 Yksi eläkejärjestelmien mallintamisessa tehtävistä tärkeimmistä oletuksista on diskonttokorko, jota sovelletaan kyseiseen ajankohtaan mennessä kertyneisiin oikeuksiin perustuviin, tulevia eläke-etuuksia koskeviin arvioihin. Diskonttokoron useiden vuosikymmenten aikana kasautunut vaikutus voi nimittäin olla erittäin suuri. Valittuun menetelmään liittyvä diskonttokorko voi muuttua ajan myötä, minkä vuoksi tileillä on tehtävä uudelleenarvottamisia.
- 17.166 Diskonttokoron voidaan katsoa vastaavan eläkejärjestelmän hallussa olevista varoista odotettavissa olevaa riskitöntä tuottoastetta. Tulevaisuudessa maksettavien eläkeoikeuksien tapauksessa diskonttokorko voi vastata myös pääomakustannusta siinä mielessä, että julkisyhteisöjen on rahoitettava tulevat maksut tavanomaisista lähteistä, jotka ovat:
- velkojen nettohankinta, kuten lainat ja velkapaperit
  - varojen nettomyynti
  - julkisyhteisöjen tulot.

Diskonttokorko voidaan johtaa tästä rahoituskustannuksesta.

- 17.167 Diskonttokoron on oltava riskitön korko. Seuraavaksi esitetään joitakin kriteerejä, joiden perusteella sopiva korko voidaan määritellä. Asianmukaisen vertailukohdan tarjoaa korkealaatuisten, kuten AAA-luokituksen saaneiden, valtion ja yritysten joukkovelkakirjalainojen diskonttokorko. Yritysten liikkeeseenlaskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen tuottoja käytetään ainoastaan vilkkailla markkinoilla. Näiden joukkovelkakirjalainojen jäljellä olevan maturiteetin on oltava sama kuin eläkeoikeuksissa. On suositeltavaa käyttää pitkään eli vähintään 10 vuoden maturiteettiin perustuvaa diskonttokorkoa. Diskonttokoron aikasarjojen tasaamiseen voidaan soveltaa diskonttokoron usean eri vuoden keskiarvoa, joka on sidottu taloussuhdanteen pituuteen. Diskonttokorkoa ja tulevaa palkkakehitystä koskevien oletusten on oltava yhdenmukaisia. Jäsenvaltioiden on osoitettava eläkeoikeuksiin sovellettavan diskonttokoron pätevyys edellä mainittujen kriteerien perusteella.
- 17.168 Samaa diskonttokorkoa on sovellettava kaikkiin eläkejärjestelmiin, joissa eläkkeiden hallinnoijana on julkisyhteisö (mukaan luettuina sosiaaliturvan eläkejärjestelmät) millä tahansa julkishallinnon tasolla, sillä halutun tuloksen olisi vastattava riskittömiä tuottoja.

4.2.3 Palkkakehitys

- 17.169 Etuusperusteisissa eläkejärjestelmissä sovelletaan usein tiettyä kaavaa järjestelmän jäsenen palkkaan eläkkeen tason määrittämiseksi. Kyseessä voi olla lopullinen palkka, tietyn ajanjakson keskiarvo tai koko elinajan ansiot. Maksettuihin lopullisiin eläkkeisiin vaikuttaa järjestelmän jäsenten keskimääräinen palkkakehitys etenkin ylennysten ja urakehityksen myötä.
- 17.170 Näin ollen on asianmukaista ottaa huomioon tulevaa palkkakehitystä koskevat oletukset. Pitkän aikavälin oletettu palkkakehitys on vastattava havaittua diskonttokorkoa. Nämä muuttujat ovat pitkällä aikavälillä toisistaan riippuvaisia.
- 17.171 Kirjanpidon ammattilaiset käyttävät kahta vakuutusmatemaattista menetelmää palkkakehityksen vaikutuksen mittaamiseksi. Kertynyt etuusvastuu* (ABO) kertoo ainoastaan kyseiseen ajankohtaan mennessä tosiasiallisesti kertyneet etuudet. Se vastaa summaa, jonka työntekijä saisi, jos hän eroaisi työnantajansa palveluksesta seuraavana päivänä, ja sen perusteella voidaan arvioida henkilön nettovarallisuus esimerkiksi avioerotilanteessa.
- 17.172 Arvioitu etuusvastuu* (PBO) on varovaisempi tapa mitata todennäköistä oikeuksien lopullista tasoa. PBO-menetelmässä arvioidaan, kuinka monta ylennystä kyseessä oleva henkilö todennäköisesti vielä saa, ja lasketaan hänen lopullinen palkkansa sen perusteella. Jos henkilö on itse asiassa työskennellyt ainoastaan 20 vuotta oletetusta 40 vuodesta, lopullinen palkka puolitetään ja sitä käytetään henkilön nykyisenä palkkana eläkeoikeuksia laskettaessa. Henkilön ABO kasvaa asteittain ylennysten mukana, kun taas PBO pienenee ajan myötä tasaisesti. Henkilön PBO on aina suurempi kuin ABO eläkkeelle siirtymisen hetkeen saakka, jolloin ABO on yhtä suuri kuin PBO.
- 17.173 Palkankorotusten vaikutus on otettava huomioon taloustoimissa, sillä palkankorotuksen myöntäminen on työnantajan tietoisesti tekemä taloudellinen päätös. ABO- ja PBO-menetelmät johtavat pitkällä aikavälillä samoihin taloustoimien kirjauksiin, vaikka näiden taloustoimien ajoitus vaihtelee järjestelmän demografiasta riippuen.
- 17.174 Tulevia palkkamutoksia koskevien olettamusten muutokset kirjataan muina virtoina (uudelleenarvotukset). Näitä tehdään yleensä parin vuoden välein eläkemallinnusten yleisten tarkistusten tai laajojen työvoiman rakenneuudistusten yhteydessä.

- 17.175 ABO- ja PBO-menetelmiä voidaan käytännössä soveltaa eri tavoin sen perusteella, kuinka hinta- ja palkkavaikutukset kirjataan.
- 17.176 Yksi tärkeä tekijä on eläkkeiden indeksiin sitomisen käsittely, kun maksettava eläke kasvaa nimellispalkan kehityksen mukana eläkkeelle siirtymisen jälkeen.
- 17.177 Palkkavaikutusten merkitys on suuri, joten on suositeltavaa valita käytettävä menetelmä sen perusteella, mitä etuuskaavaa eläkejärjestelmässä on käytetty. PBO-menetelmää noudatetaan, jos kaavaan on implisiittisesti tai eksplisiittisesti sisällytetty (ennen eläkkeelle siirtymistä tai sen jälkeen tehtäviä) palkankorotuksia koskeva kerroin. ABO-menetelmää noudatetaan, jos tätä kerrointa ei ole.

4.2.4 Demografiset olettamat

- 17.178 Tuleviin eläkemaksuihin kohdistuu demografisia vaikutuksia, jotka johtuvat järjestelmän jäsenten ikä- ja sukupuolijakaumasta ja heidän elinikänsä pituudesta. Demografisten taulukoiden avulla voidaan mallintaa eläke- ja eläkevakuutusjärjestelmiä.
- 17.179 Työntekoon perustuvien eläkejärjestelmien tapauksessa järjestelmän jäsenyys on määritelty tarkkaan, joten näiden tietojen pitäisi olla käytettävissä. Sosiaaliturvajärjestelmien tapauksessa käytetään yleisiä väestötietoja, jos sosiaaliturvajärjestelmien jäsenyydestä ei ole saatavilla tarkkoja tietoja.
- 17.180 Elinikätaulukoiden, joita kutsutaan myös kuolleisuustaulukoiksi, suositellaan käytettäväksi taulukoita, joissa työntekijät on eroteltu sukupuolen ja ryhmän perusteella. Työkyvyttömyyseläkettä saavien jäsenten ryhmän mallintamisessa olisi mahdollisuuksien mukaan käytettävä erilaisia eliniän olettamuksia.
- 17.181 Elinikää koskevissa olettamissa olisi otettava huomioon eliniän pidentyminen ajan mittaan.
- 17.182 Eläkejärjestelmien mallintamisessa voidaan käyttää eliniän lisäksi muitakin demografisia olettamia, kuten syntyvyyttä, työvoiman osallistumisastetta tai muuttoastetta, jos eläke-etuus- tai indeksointikaava perustuu huoltosuhteeseen tai muuhun samankaltaiseen menetelmään.
- 17.183 Kun järjestelmässä tapahtuva varhaiseläkkeelle siirtyminen on vakuutusmatemaattisesti neutraalia, se ei vaikuta mallintamiseen. Vakuutusmatemaattisesti ei-neutraalit varhaiseläkkeet vaikuttavat mallintamiseen. Tämä on yleistä, kun otetaan huomioon, että varhaiseläkkeeseen sovelletaan yleensä eri korkoastetta. Näin ollen varhaiseläkekäyttäytyminen on tärkeää mallintaa asianmukaisesti etenkin, jos uudistuksella korotetaan tulevaa eläkeikää.